

Стоїк

Автор:

Теодор Драйзер

Стоїк

Теодор Драйзер

Трилогія бажання #3

Теодор Драйзер (1871—1945) – відомий американський письменник і громадський діяч, чиїми творами вже понад сто років захоплюються читачі в усьому світі. «Стоїк» (1947) – третій, заключний роман легендарної «Трилогії бажання», масштабної розповіді про запаморочливу кар'єру фінансиста, в основу якої покладено історію життя американського мільйонера Чарлза Йеркса.

Френк Ковпервуд – геніальний підприємець з безпомилковим діловим чуттям, випробувавши всі можливості збагачення на Заході, вирішує вирушити до Англії, щоб зайнятися розвитком метрополітену в Лондоні. Ставши могутнім ділком, Френк зі стоїчним спокоєм приймає тимчасові поразки в бізнесі й удари долі, залишаючись на вершині фінансового олімпу... Але й на нього чекає зворотний бік успіху. Що ж лишається у людини, коли «мільйони розсіюються, як дим»?..

Теодор Драйзер

Стоїк

Розділ 1

Після нищівної поразки у довгій боротьбі Френка Ковпервуда за поновлення п'ятирічної концесії, перед ним постали дві проблеми, що найбільше його непокоїли.

По-перше, це його вік. Йому невдовзі мало виповнитися шістдесят. І, хоча він відчував себе так само енергійним, як і раніше, він розумів, що в компанії молодих і не менш спритних фінансистів йому нелегко буде швидко заробити таку саму купу грошей, яку йому гарантовано давала б ця концесія. Власне, йшлося про п'ятдесят мільйонів доларів.

Другою і навіть важливішою проблемою, як він не міг не визнати, було те, що він досі так і не досяг престижу в суспільстві, не проник до кола людей з визначним соціальним статусом. Звісно, йому дуже зашкодило колишнє ув'язнення у Філадельфії, відігравали свою роль також романи з жінками, невдале одруження з Ейлін, яка не могла надати йому справжньої суспільної підтримки, і врешті його власний неприборканий і переконаний індивідуалізм відштовхнув від нього багатьох, з ким у нього могли б скластися приязні стосунки.

Адже Ковпервуд був не з тих, хто заводять друзів менш енергійних, менш гнучких і врешті менш успішних, ніж він сам. Це здавалося йому безглуздим самоприниженням чи принаймні марною витратою часу. З іншого боку, виявилось, що затоваришувати з людьми сильними, хитрими і справді поважними нелегко. Особливо тут, у Чикаго, де йому довелося боротися з багатьма з них за положення і владу. Натомість вони вирішили об'єднатися проти нього і не тому, що його мораль і його методи були для них неприйнятними, а радше тому, що він, чужинець, зазіхнув на фінансові угіддя, що вони вважали своїми, і здобув більше багатства й влади, ніж вони, та ще й за короткий термін. Ба більше – він завоював почуття жінок та дочок деяких зі своїх конкурентів, тож вони поставили собі за мету вигнати його з чиказького суспільства й майже досягли її.

У стосунках з жінками він завжди цінував свободу і ні за що б від неї не відмовився. Водночас у душі він завжди мав надію, що, можливо, колись зустрине жінку настільки надзвичайну, що всупереч собі прийде – звісно, не до абсолютної вірності, такої можливості щодо себе він ніколи не припускав – але до справжньої єдності почуттів і взаєморозуміння [справжнього союзу сердець і розуму]. І ось уже вісім років він відчував, що знайшов такий ідеал у Береніс Флемінг. Її ж, вочевидь, не засліплювали ні його особистість, ні його слава, ані його вміння завойовувати жінок. І саме це, а також глибоке враження, яке її

краса справляла на його чуттєвість, привело його до переконання, що вона, з її молодістю, вродою, тактом і впевненістю у собі, могла б створити відповідне суспільне тло для його могутності й багатства; звісно, за умови, що він мав би свободу й міг би одружитися з нею.

На жаль, попри всю свою непохитність у стосунках з Ейлін, йому не вдавалося звільнитися від неї. Вона твердо вирішила не віддавати його нікому. А одночасно воювати з нею за свободу і вести важку боротьбу за залізничні концесії в Чикаго було для нього надто обтяжливим. До того ж і з боку Береніс він не бачив і натяку на прихильність. Її погляд, схоже, спрямовувався на чоловіків не тільки молодших від нього, але й наділених певними соціальними перевагами, які він був не в змозі їй запропонувати. Він вперше по-справжньому відчув гіркоту любовної невдачі. Інколи по декілька годин він сидів у себе в кабінеті, занурений у переживання безнадійності поразки у своїй боротьбі за збільшення капіталу і за кохання Береніс.

Та раптом несподівано вона прийшла до нього і приголомшила, заявивши, що віднині належить йому. Він відчув себе знову молодим і, як і раніше, рішучим, повним ідей. Нарешті він завоював любов жінки, що може стати справжнім помічником на його шляху до могутності, слави й суспільного престижу.

Однак, хоча пояснення Береніс, чому вона прийшла до Ковпервуда, було щирим і прямим – «Я подумала, що саме зараз я вам по-справжньому потрібна... і я зважилася» – в ній відчувалася якась ураженість. Життя, суспільство встигли поранити її, і вона прагнула відплати за ті жорстокі образи, яких зазнала в ранній юності. Те, що вона насправді думала і чого Ковпервуд, захоплений її несподіваним приходом, не розумів, було: «Ти – вигнанець і я також. Світ не хотів відчинити перед тобою двері, а мене він намагався викинути з цієї царини, до якої я – за своєю вдачею і всією суттю – відчуваю себе належною. Ти обурений, і я також. Тож по руках: укладемо союз краси і сили, розуму й відваги, але рівний з обох боків, без панування одного з нас. Бо якщо ми не гратимемо чесно, він довго не протримається». Приблизно такими були думки Береніс, що привели її тепер до Ковпервуда.

І хоча він зумів углядіти силу й витонченість Береніс, ці її мотиви були йому невідомі. І коли вона – така чудова й розпашіла з морозу – ввійшла до нього в той зимовий вечір, він ні за що б не сказав, що вона все детально обдумала і зважила. Та й годі було чекати цього від такої юної, усміхненої, веселої і просто незрівнянної дівчини! А проте – ось вона стояла перед ним, зухвало тримаючись,

але потай трішки хвилюючись. Ніщо не давало приводу підозрювати підступні наміри з її боку; радше це було кохання, якщо бажання бути з ним і належати йому до кінця своїх днів на цих умовах можна назвати коханням. З його допомогою і поруч з ним вона досягне жаданої перемоги, і вони обоє віддано й чуйно підтримуватимуть одне одного.

Отже, у той перший вечір Ковпервуд, поглянувши на неї, сказав:

– І все-таки, Беві, мені хотілося б знати, що вас привело до такого несподіваного рішення? Лишень подумати, ви прийшли до мене саме зараз, коли я вдруге в житті зазнав такої невдачі!

Погляд її синіх очей огорнув його, наче теплим ефіром.

– Я думала про вас і читала, що про вас пишуть, уже не перший рік. От лише минулого тижня в Нью-Йорку я натрапила на цілих дві сторінки про вас у «Сан». І вони, здається, допомогли мені краще вас зрозуміти.

– Справді? Газети?

– І так і ні. Звісно, не те, що вони вас лаяли, але факти, якщо, звісно, це факти, які вони зібрали. А ви справді ніколи не любили свою першу дружину?

– Не знаю. Спочатку мені здавалося, що любив. Але ж я був зовсім молодий, коли одружився з нею.

– А вашу теперішню дружину?

– Ах, Ейлін, так. Я справді був закоханий у неї колись... – признався він. – Вона багато для мене тоді зробила, а я не належу до невдячних людей, Беві. До того ж вона здавалася мені дуже вродливою, і я сильно захопився нею. Щоправда, я був дуже молодий, не такий вимогливий як зараз. Це не її провина. Це просто помилка за браком досвіду.

– Мені стає легше, коли я чую це від вас. Ви зовсім не такий безжальний, як про вас пишуть. Але ж я набагато молодше за Ейлін. І мені здається, що якби не моя зовнішність, мій розум навряд чи мав би для вас значення.

Ковпервуд посміхнувся.

– Справді. Не буду виправдовуватися в тому, що я такий, який є, – сказав він. – Розумно це чи нерозумно, але я в житті керуюся егоїстичними інтересами і, правду кажучи, не бачу іншого керівника. Можливо, я помиляюся, але думаю, що більшість із нас діють так само. Не знаю, може, існують якісь інші інтереси, що стоять вище за індивідуальні, та, як правило, приносити користь собі означає також приносити користь іншим.

– Що ж, мабуть, я згодна з такою точкою зору.

– Утім, я хотів би, що ви зрозуміли одну річ, – продовжував Ковпервуд, з ніжністю дивлячись на неї. – Я не намагаюся применшити чи замовчати жодної образи, що я, можливо, комусь заподіяв. Біль, схоже, є частиною життя, що постійно змінюється. Я лише хочу чесно розповісти про себе, щоб ви могли зрозуміти мене.

– Дякую, – відповіла Береніс і щиро розсміялась, – але ви не повинні почуватися, наче ви свідок на суді.

– Справді, майже так я себе й почуваю. І все ж таки дозвольте мені пояснити вам дещо стосовно Ейлін. Вона натура емоційна, що живе любов'ю, але ж що стосується її розуму, то вона не та людина і ніколи не була тією, яка мені потрібна. Я цілком її розумію і вдячний їй за все, що вона зробила для мене у Філадельфії. Вона була поруч зі мною всупереч осуду суспільства. Тому і я досі не залишив її, хоча вже не можу її кохати, як колись. Вона носить мое ім'я, живе в моєму домі. Вона вважає, що їй по праву належить і те, і те.

Він зупинився, трохи завагавшись щодо того, як це сприйме Береніс.

– Ви, звісно, розумієте це? – запитав він.

– Так, так! – вигукнула Береніс. – Звісно, розумію. І, маю сказати, я аж ніяк не хотіла б завдавати їй прикрість. Я прийшла до вас не для цього.

– Ви дуже шляхетні, Беві, але ви несправедливі до себе, – сказав Ковпервуд. – Я хочу, що ви знали, як багато ви значите для мого майбутнього. Можливо, ви

цього ще не розумієте, але я стверджую це тут і зараз. Недарма я пильнував за вами впродовж восьми років. Це тому, що я кохаю вас і кохаю глибоко.

– Я знаю, – м'яко відповіла вона, анітрохи не вражена цим зізнанням.

– Усі ці вісім років я бачив перед собою ідеал, – продовжував він. – Цей ідеал ви.

Він зупинився. Йому захотілося обійняти її, але він відчував, що зараз цього не слід робити. Потім він витяг із кишені жилета тоненький золотий медальйон, не більше срібного долара, відкрив його й простягнув їй. На його внутрішній стороні було фото Береніс – дванадцятилітня дівчинка, тоненька, тендітна, гордовита, стримана, зібрана – така сама, якою вона була і зараз.

Поглянувши на неї, Береніс одразу пізнала його. Це було фото з того часу, коли вони з матір'ю ще жили в Луїсвіллі, її мати була людиною поважною і статечною. Як все змінилося, і скільки їй довелося пережити через це! Вона дивилася на знімок, і їй ввижались приємні спогади.

– Звідки це у вас? – врешті спитала вона.

– Я побачив це фото на письмовому столі вашої матері в Луїсвіллі й одразу взяв собі. Звісно, не в цьому медальйоні; його я зробив потім.

Він обережно закрив медальйон і поклав назад у кишеню.

– Відтоді він завжди був зі мною.

Береніс посміхнулася.

– Сподіваюся, його ніхто не бачив. Але ж я зовсім дитина тут.

– Тим не менше ця дитина стала моїм ідеалом. І зараз більш ніж будь-коли. Звісно, я знав чимало жінок і поведився з ними відповідно до своїх поглядів і обставин. Але попри все я завжди мав певне уявлення про те, що насправді мені по-трібно. Я завжди мріяв про сильну чуйну дівчину з поетичною натурою, як ви. Думайте про мене, що хочете, але судіть мене віднині за моїми вчинками, а не за моїми словами. Ви сказали, що прийшли до мене, бо подумали, що потрібні мені.

Так от: ви мені потрібні.

Вона поклала свою руку на руку йому.

– Я вирішила, – спокійно сказала вона. – Найкраще, що я можу зробити з моїм життям, це допомогти вам. Але ж ми... я... ніхто з нас не може робити тільки те, чого бажає. Ви самі знаєте.

– Авжеж, я хочу, щоб ви були щасливою зі мною, і хочу бути щасливим з вами. І, звісно, це неможливо, якщо вас щось хвилюватиме. Тут у Чикаго, особливо зараз, мені слід бути дуже обережним, і вам так само. Тому ви зараз повернетесь до свого готелю. Але завтра об одинадцятій я чекатиму на ваш дзвінок. І тоді ми, сподіваюся, про все поговоримо, як слід. Ще тільки одне.

Він взяв її за руку і повів до своєї спальні. Зачинивши двері, він хутко підійшов до красивої кованої скрині, що стояла в кутку, і відкрив її. Звідти він дістав три таці з колекцією стародавніх грецьких та фінікійських обручок і, поставивши їх перед Береніс, сказав:

– Обирайте, якою ви хотіли б обручитися зі мною?

Поблажливо і навіть трохи байдуже, не зраджуючи собі – бо вона завжди лише дозволяла просити себе і ніколи не просила сама – Береніс деякий час роздивлялася й перебирала обручки, інколи вигукуючи, коли якась викликала її цікавість. Нарешті вона промовила:

– Цирцея, мабуть, обрала б цю срібну змійку, що згорнулася. А Єлена – цей віночок квітів із зеленої бронзи. Я думаю, Афродіті сподобалися б ця зігнута рука, що тримає камінчик. Але я обираю не тільки красу. Я візьму цю потьмянілу срібну стрічку. Тут є сила, а не тільки краса.

– Ви вмієте зробити свій вибір і, як завжди, несподіваний! – вигукнув Ковпервуд.

– Беві, ви неповторні!

Він ніжно поцілував її і надягнув обручку їй на палець.

Розділ 2

Прихід Береніс до Ковпервуда у важкий для нього момент відродив у ньому віру в несподіване, ба більше, в його власне щастя. Адже в ній він бачив індивідуальність амбіційну, врівноважену, іронічну, але менш грубу й більш поетичну за нього. Там, де він прагнув грошей заради влади, якою він міг би користуватися, як йому заманеться, Береніс радше прагнула привілею виразити свою багатогранну натуру і виразити так, щоб це відповідало її естетичного ідеалу. При цьому їй хотілося не просто виразити себе в якійсь уже наявній формі мистецтва, але ж так, щоб саме її життя і її індивідуальність постали як мистецька форма. Вже не вперше вона замислювалась над тим, що, якби вона мала багато грошей і великі можливості... скільки в неї ідей, як ними скористатися! Вона б ніколи не викидала гроші на великі будинки, землі чи розкіш напоказ, а натомість створила б навколо себе вишукану й надихаючу атмосферу.

Та про це вона поки що нікому не говорила. Радше це жило в ній, у глибині її натури, яку Ковпервуд далеко не завжди розумів правильно. Тендітна, вразлива, мінлива, загадкова, ефемерна – такою вона була для нього. А тому він завжди був готовий споглядати її так само, як ніколи не набридає споглядати природу: початок нового дня, раптовий подих вітру, зміна погоди. А яким буде завтра? Якою буде Береніс, коли він побачить її наступного разу? Він не міг передбачити. Але ж і сама Береніс, свідома цієї схильності дивувати, їй притаманної, не змогла б пояснити її ні йому, ні комусь іншому. Просто вона була такою, якою була. І нехай Ковпервуд чи хто інший приймають її такою, як вона є.

І, крім того, він бачив властивий їй аристократизм. Її спокій і впевненість у собі справляли невідпорне враження й викликали повагу у всіх, з ким їй доводилося стикатися. І Ковпервуд, котрий одразу впізнав у ній це почуття вищості, те саме, яке він завжди хотів бачити в жінці, відчув себе винагородженим за довге очікування. Така молода, вродлива, розумна, врівноважена – справжня леді! Він відчув це вже тоді – на фото дванадцятирічної дівчинки в Луїсвіллі вісім років тому.

Але тепер, коли Береніс нарешті прийшла до нього, його непокоїла одна річ. Це його захоплені слова, цілком щирі в той момент, про те, що відтепер він повністю належить їй і тільки їй. Та чи справді це так? Після свого першого шлюбу, особливо після появи дітей і одноманітного сімейного життя, він з усією ясністю

зрозумів, що буденні устої подружнього існування не для нього. Доказом був його роман з молодю і красивою Ейлін, жертовність і відданість якої він винагородив, одружившись із нею пізніше. Так, це була вдячність не менше, ніж кохання. Та у подальшому він вважав себе повністю вільним і нікому непідзвітним у своїх почуттях.

Він ніколи не відчував потреби і тим більше не прагнув постійних стосунків. Однак вже вісім років він упадав навколо Береніс. І тепер він замислився над тим, як йому чесно розповісти про себе. Вона дуже розумна й прониклива. Брехня, якою можна принаймні заспокоїти, якщо не обманути, звичайну жінку, тут йому не на поміч.

Справу ускладнювало те, що саме в цей час у нього були стосунки з такою собі Арлет Вейн, що почалися лише рік тому. Зараз вона перебувала в Німеччині, у Дрездені, а тоді жила в невеличкому містечку в Айові й жадала будь-що вирватися з того середовища, де її талант гинув. Вона надіслала йому листа, в який уклала фото зі своїм вродливим личком. Але, не отримавши відповіді, змушена була позичити гроші й постала перед ним власною особою в його чиказькому офісі. І там, де фото не спрацювало, жива Арлет з її сміливістю і впевненістю у собі досягла успіху. Ковпервуду подобалися жінки з таким темпераментом. До того ж з її боку тут були не тільки міркування зиску. Вона глибоко захоплювалася музикою, мала гарний голос. Переконавшись у цьому, він вирішив допомогти їй. Арлет привезла з собою наочні свідчення свого стану: фото невеличкого будиночка, в якому вона жила з вдовою матір'ю, що займалася дрібною торгівлею, і зворушливу історію про те, як мати билася над тим, аби не тільки прогодувати їх, але підтримати її прагнення чогось досягти у житті.

Звісна річ, ті декілька сотень доларів, яких вона потребувала, були ніщо для Ковпервуда. Амбітність у будь-якій формі йому завжди імпонувала, і тепер, зворушений безпосереднім враженням від неї, він узявся влаштувати її майбутнє. Спочатку він забезпечить їй найкращу освіту, яку могло запропонувати Чикаго, а потім, якщо вона справді виявиться вартою того, він відправить її за кордон. Але для того, аби не почуватися зв'язаним, він призначив їй певне утримання, на яке вона мала жити, і ця угода продовжувала діяти. Він також порадив їй привезти до Чикаго свою матір. Тож Арлет винайняла невеличкий будинок, де вони влаштувалися з матір'ю, і невдовзі Ковпервуд став у них частим відвідувачем.

І оскільки Арлет виявилася розумною, щирою у своїх прагненнях – у неї не було жодних намірів скомпрометувати його, – тож їх взаємоповага і взаємна приязнь

укріпилися. А зовсім незадовго до приїзду Береніс до Чикаго, Ковпервуд переконав Арлет відправитися до Берліна, бо зрозумів, що йому не святкувати перемогу в Чикаго. І якби не Береніс, то, ймовірно, зараз він гостював би в Арлет у Німеччині.

Однак тепер, порівнюючи її з Береніс, він уже не відчував до неї ніякого потягу. Натомість захоплення Береніс поглинало його все більше й більше. Щоправда, його продовжувала цікавити Арлет як художня натура, він вболівав за її успіх і мав намір допомагати їй далі, та зі свого особистого життя її було б краще викреслити назавжди. Це невелика втрата. Її день минув. Краще почати цілковито нове життя. Якщо Береніс вимагатиме від нього повної вірності під загрозою розриву, він докладе всіх зусиль, аби піти назустріч її бажанням. Вона справді варта серйозних жертв з його боку. З далекої юності він не перебував у такому піднесеному стані душі – мрійливому і відкритому обіцянкам майбутнього.

Розділ 3

Наступного ранку після десятої Береніс зателефонувала Ковпервуду, і вони домовилися зустрітися в його клубі.

Увійшовши приватними сходами до його апартаментів, вона побачила, що він уже чекає на неї. У вітальні й спальні були квіти. Однак він і досі був настільки не впевнений у своїй перемозі, що, коли вона повільно піднімалася сходами, він з тривогою невідривно дивився на її обличчя, шукаючи ознаки зміни намірів. Та, щойно вона переступила поріг і дозволила себе обійняти, пригорнути її до себе, він знову повірив у те, що сталося.

– Ви прийшли! – радісно вигукнув він, водночас із деяким ваганням оглядаючи її.

– А ви думали, не прийду? – відповіла вона, сміючись над виразом його обличчя.

– Хіба я міг бути впевнений? – сказав він. – Адже ви ніколи не йшли назустріч моїм бажанням раніше.

– Справді. Але ж ви знаєте чому. Тепер все інакше, – і вона подалась назустріч йому для поцілунку.

– Якби ти тільки знала, що для мене твій прихід, – продовжував він схвильовано.
– Я не спав ані хвилини цієї ночі. І почуваюся так, наче вже ніколи не хотітиму спати... О, твої перлисті зубки... твої сині-сині очі... твої червоненькі вуста, – захоплено промовляв він, цілючи її очі. – А твоє волосся, воно горить, наче сонце, – і він у захваті провів рукою по її волоссю.

– У хлопчика з'явилася нова іграшка!

У нього перехопило подих, коли він побачив її проникливу, але ласкаву посмішку; він обійняв її й підхопив на руки.

– Френку! Облиш! Моя зачіска... ти її геть зіпсуєш!

Вона пручалася зі сміхом, коли він поніс її до спальні, де по стінах мерехтіли відблиски полум'я каміна. Але він був настійливий, і вона дозволила роздягнути себе, забавляючись його нетерпінням.

Було вже далеко по полудню, коли він нарешті втамував свій голод і, як висловилася Береніс, «прийшов до тями», так що з ним стало можливо говорити. Вони всілися за чайним столиком перед каміном. Вона сказала йому, що дуже хотіла б залишитися в Чикаго, аби якомога довше бути поруч із ним, але вони мають подбати про те, щоб не привертати уваги. Тут він погодився. Про нього тепер тільки й говорять, і варто йому з'явитися з такою привабливою дівчиною як вона, це викличе зливу пліток, тим більше що Ейлін живе в Нью-Йорку. Так, справді, їх не повинні бачити разом.

– Адже зараз, – додав він, – ця справа з подовженням концесії чи фактично радше з її невдачею, не означає, що я припиняю працювати й втрачу свою мережу міського транспорту, яку будував стільки років. Її акціями володіють тисячі інвесторів, і ніхто їх не відніме ні в мене, ні в моїх інвесторів без судового процесу. Тепер, Беві, – вів він далі, – конче потрібно знайти якогось фінансиста, ба навіть групу чи корпорацію, щоб продати всі ці акції за чесну ціну. І, звісно, таке не робиться нашвидкуруч. На це можуть піти роки. І насправді, я певен, що навряд чи хтось прийде з такою пропозицією, доки я сам не потурбуюся про це як про особисту послугу для мене. Всі знають, як важко вести справи з міським

транспортом і мати від нього прибуток. А ще ці судові тяганини, яких не уникнути, навіть якщо мої вороги чи якісь прийдешні концерни будуть готові за це взятися.

Він сидів біля неї і вів розмову так, наче вона була одним із його інвесторів або фінансистів. І хоча її зовсім не цікавили практичні подробиці його фінансового світу, вона відчувала, наскільки глибоко його розум захоплений цими інтересами.

– Так чи так, я знаю одну річ, – втрутилася вона в хід його думок, – це те, що тебе ніхто не переможе. Ти надто розумний і надто хитрий.

– Можливо, – відповів він, улещений її оцінкою. – Та в будь-якому разі це потребує часу. Можуть знадобитися роки, перш ніж вдасться позбутися цих трамвайних ліній. Однак така затримка може мені дещо зашкодити. Скажімо, якщо я захочу зайнятися новою справою, відповідальність за них зв'яже мені руки.

Тут він хвилину помовчав, і погляд його великих сірих очей застиг на одній точці.

– Чого б мені хотілося найбільше тепер, коли в мене є ти, – задумливо промовив він, – це забути про справи й вирушити з тобою у подорож хоча б на якийсь час. Я стільки працював. Ти важиш для мене більше за гроші, незрівнянно більше. Дивно, але я раптом відчув зараз, що я надміру працював усе життя.

Він посміхнувся й притягнув її до себе. І його слова викликали в Береніс відчуття гордості за свою владу, та водночас і ніжності.

– Це точнісінько так, любий. Ти наче такий собі великий паровоз, що летить кудись на повній швидкості, а куди й сам точно не знає.

І вона грайливо скуйовдила його волосся й ніжно провела йому долонею по щоці.

– Я багато думала про твоє життя і про все, чого тобі вже вдалося досягти. Я думаю, тобі варто було б поїхати кудись за кордон на якийсь час, подивитися на Європу. Не уявляю собі, що ще ти можеш тут зробити, окрім як ще заробити грошей. Врешті, Чикаго – не надто цікаве місце. Як на мене, воно жахливе.

– Ну, я б цього не сказав, – відповів Ковпервуд, ставши на захист Чикаго. – У нього є свої принади. Я приїхав сюди, маючи на меті заробити грошей, і аж ніяк не можу нарікати.

– Це я знаю, – сказала Береніс, яку розважило його заступництво, попри гіркоту всіх негараздів, яких йому довелося тут зазнати. – Але ж, Френку... – вона зупинилася, ретельно зважуючи свої слова, – знаєш, я думаю, ти набагато значніший за все це. Я завжди так думала. Чи ти не вважаєш, що тобі варто було б відпочити, подивитися на світ, просто так, не тому, що цього вимагає бізнес? Ти міг би знайти щось нове, якийсь новий проект, що приніс би тобі визнання й славу, а не тільки гроші. Ти міг розпочати нову справу в Англії чи Франції. Мені б так хотілося пожити з тобою у Франції. Чому б не поїхати туди, не запропонувати їм щось нове? Що ти думаєш про те, аби зайнятися міським транспортом у Лондоні? Або деінде? У будь-якому разі, давай поїдемо з Америки.

Він схвально посміхнувся.

– Знаєш, Беві, – сказав він, – хоч є в цьому щось неприродне – вести таку ділову розмову і при цьому дивитися в твої сині очі, бачити твоє золоте волосся, але ж усе, що ти говориш, цілком розумно. У середині наступного місяця, а можливо й раніше, ми вирушимо за кордон – ти і я. А там уже, думаю, я зможу знайти щось, що буде тобі до вподоби, адже менше ніж рік тому мені пропонували щось, пов'язане з підземною залізницею в Лондоні. Тоді я був надто заклопотаний справами тут і не мав часу на щось інше. Але тепер... – і він поплескав її по руці.

Уже встигло поночіти, коли вона вийшла від нього, спокійна, стримана, усміхнена, й сіла до екіпажа, який Ковпервуд викликав для неї.

Через декілька хвилин і сам Ковпервуд, наче окрилений, вийшов на вулицю, думаючи про те, як завтра викличе юриста й доручить йому влаштувати зустріч із мером і деякими впливовими людьми міста, аби обговорити – у який спосіб і на яких умовах він позбавиться від своїх різноманітних і величезних активів. А потім... потім буде Береніс. Одна велика мрія його життя здійснилася. То й що, як він зазнав поразки! Врешті, нема ніякої поразки! Життя – це любов, а не тільки гроші.

Розділ 4

Пропозиція, про яку згадав Ковпервуд у розмові з Береніс, була зроблена йому близько року тому двома англійськими підприємцями, містером Філіпом Геншо та містером Монтег'ю Гривзом. Вони надали йому листи від декількох добре відомих банкірів та маклерів з Лондона й Нью-Йорка, що рекомендували їх як підрядників з великим досвідом у будівництві залізниць, міського транспорту та заводів в Англії та інших країнах.

Деякий час тому вони інвестували десять тисяч фунтів стерлінгів у Електротранспортну компанію (англійська компанія, організована з метою розвитку залізничних підприємств) у будівництво підземної залізниці довжиною чотири-п'ять миль, що мала пройти від Чаринг-Крос – в центрі Лондона – до Гемпстеда, що віднедавна почав перетворюватися на великий житловий район. Обов'язковою умовою цього проекту було те, що майбутня лінія мала забезпечити пряме сполучення між Чаринг-Крос (кінцева станція Південно-Східної залізниці, що обслуговувала південні і південно-східні узбережжя Англії і була однією з головних артерій сполучення з континентом) і Юстон-стейшн, кінцевою станцією Лондонської і Північно-Західної залізниці, що обслуговувала північно-західні райони й доходила до Шотландії.

Містер Гривз і містер Геншо повідомили Ковпервуду, що Електротранспортна компанія мала капітал у тридцять тисяч фунтів стерлінгів. Їй вдалося провести через обидві палати парламенту акт, що давав їм право на будівництво й експлуатацію цієї залізничної лінії, а також повне володіння нею. Однак задля цього, всупереч суспільній думці англійців про свій парламент, компанії довелося витратити чималеньку суму грошей – причому не на підкуп певної групи. Тут, як натякнули містер Гривз і містер Геншо (і хто як не Ковпервуд міг їх цілком зрозуміти), слід різними шляхами шукати прихильність певних поважних осіб, що здатні вплинути на думку комітету. Натомість пряме звернення від сторонньої особи має мало шансів на успіх, тим більше, що в Англії право на таке володіння надається довічно. З цією метою довелося звернутися до юридичної фірми «Райдер, Баллок, Джонсон і Чанс», що являла собою втілення юридичних талантів, технічної поінформованості й мала найкращу репутацію, якою тільки могла похвалитися столиця імперії. Ця відома фірма мала численні зв'язки з окремими акціонерами й головами різних підприємств. Вона справді знайшла людей, що могли не тільки переконати членів парламентського комітету підтримати акт про залізничну лінію, але й уже після того як акт був прийнятий, а від тридцяти тисяч фунтів майже нічого не лишилося, залучила до цієї справи

Гривза й Геншо, котрі близько року тому взялися за дворічний підряд на будівництво лінії Чаринг-Крос – Гемпстед й витратили десять тисяч фунтів стерлінгів.

Умови акта були прописані доволі жорстко. Вони вимагали від Електротранспортної компанії внести шістдесят тисяч фунтів стерлінгів як заставу задля забезпечення того, що пропоновані роботи будуть виконані згідно з умовами акта й закінчені частково чи повністю до визначеної дати. Проте, як ці двоє підприємців пояснили Ковпервуду, нескладно знайти банк чи фінансову групу, що за звичний процент будуть готові внести потрібну кількість цінних паперів у визначений умовами акта банк. Натомість парламентський комітет, звісно, якщо правильно підійти до справи, без сумніву, погодиться подовжити термін закінчення будівництва.

Одначе після півтора року зусиль, після того як було витрачено вже сорок тисяч фунтів і внесено шістдесят тисяч під заставу у вигляді цінних паперів, гроші на будівництво самої підземної залізниці (за оцінками на це потрібно було мільйон шістсот тисяч фунтів) знайти і досі не вдалося. Причина полягала в тому, що – хоча в Лондоні вже функціонувала і доволі успішно цілком сучасна лінія підземної залізниці, Сіті – Південний Лондон, – англійських капіталістів тим не менше було важко переконати в тому, що нова залізнична лінія, до того ж довша й відповідно дорожча, приносить прибуток. Дві інші наявні лінії міської залізниці – Районна залізниця у п'ять миль довжиною та Метрополітен до двох миль – були напівпідземними. На них використовувалися паровози, що ходили почасти по поверхні, почасти по тунелях. Між ними діяла угода про наскрізний рух по обох лініях. Проте, оскільки тут використовувалася парова тяга, тунелі й платформи були брудними, нерідко покритими кіптявою і фактично збитковими. Тож, позаяк ніхто ще не довів, що залізниця, будівництво якої обійдеться в мільйони фунтів, зможе окупити себе, англійські капіталісти не виявляли цікавості до такого проекту. Звідси виникла необхідність пошукати грошей в інших країнах світу, що й привело містера Геншо й містера Гривза – через Берлін, Париж, Відень і Нью-Йорк – до Ковпервуда.

Ковпервуд, як він уже пояснював Береніс, був на той момент настільки заклопотаний своїми чиказькими проблемами, що вислухав містера Геншо й містера Гривза не надто уважно. Одначе тепер, після того як він зазнав невдачі у боротьбі за концесію, а особливо після того як Береніс запропонувала залишити Америку, він згадав про їхню пропозицію. Насправді, було схоже, що цей проект надто обтяжений витратами, так що бізнесмен з його досвідом не візьметься за

нього; а проте, можливо, варто було б познайомитися ближче з тим, як у Лондоні ідуть справи з підземною залізницею, і взятися за якийсь широкомасштабне будівництво, до того ж, імовірно, обійтися без того шахрайства, до якого він був змушений вдаватися в Чикаго, хай навіть і без надприбутку. Він уже мультимільйонер, то навіщо йому продовжувати цю гонитву за грошима аж до кінця свого життя?

Крім того, його минуле і його теперішня діяльність були так спотворені пресою і його ворогами. Було б гарно зажити доброї слави, особливо в Лондоні, де начебто дотримуються бездоганних стандартів у комерційних справах. Це принесе йому таке суспільне положення, якого йому ніколи не досягти в Америці.

Картина, що поставала в його уяві, надихала. А наштотувала його на думку саме Береніс, ця дівчинка без певного серйозного досвіду. Вона має природний дар кмітливості, що підказав їй таку можливість. Як дивно, що все це, ця ідея з Лондоном і з усім, що може принести йому союз із нею в майбутньому, почалася з легковажної пригоди дев'ять років тому, коли він у компанії з полковником Натаніелем Джилісом з Кентуккі завітав до цієї жалюгідної Гетті Стар, матері Береніс! І хто сказав, що зло ніколи не приводить до добра?

Розділ 5

У міру того як перша радість від нових стосунків з Ковпервудом відходила у минуле, Береніс почала обдумувати складнощі й небезпеки, пов'язані з новим становищем. Вона не забула про них, коли врешті зважилася піти до Ковпервуда, але тепер вона відчувала, що має, не зволікаючи, підготуватися до них.

По-перше, це Ейлін, ревнива, емоційна дружина, що не зупиниться ні перед чим, аби знищити Береніс, лише дізнається про любов Ковпервуда до неї. Потім – газети. Вони миттєво нададуть розголосу їхньому зв'язку, якщо їх помітять разом. І врешті – її мати, якій доведеться пояснити своє рішення; а ще брат Ролфі, якого вона тепер сподівалася якось влаштувати в житті за допомогою Ковпервуда.

Все це означало, що їй доведеться бути постійно обережною, дипломатичною, впевненою в собі, але разом із цим готовою йти на жертви і компроміси.

Ковпервуда також непокоїли подібні думки. Оскільки Береніс тепер стала центром його життя, його турбувало те, як вберегти її від негараздів, на які вона наражалася поруч із ним. І на наступному побаченні він одразу заговорив з нею про всі ці справи.

– Знаєш, Беві, – сказав він, – ця твоя ідея щодо Лондона мені дуже подобається. Тут відкриваються цікаві можливості.

І він розповів їй про свої думки та про історію з двома англійцями.

– Тепер треба було б, – продовжував він, – послати когось до Лондона, щоб дізнатися, чи ця пропозиція лишається в силі. Якщо так, то ніщо не перешкоджає нам здійснити твій план.

І він тепло посміхнувся на знак схвалення її вигадливості.

– З іншого боку, нам є чого стерегтися. По-перше, це газетний розголос, і по-друге, Ейлін. Вона надто романтично налаштована й надто емоційна; нею завжди керують почуття, а не розум. Я багато років уже намагаюсь пояснити їй свій погляд на речі: як людина може, сама того не бажаючи, змінитися. Але вона нічого не хоче розуміти. Вона думає, що люди змінюються тільки з певною метою.

Він зробив паузу й посміхнувся.

– Вона належить до тих жінок, що назавжди пов'язують своє життя з одним чоловіком.

– А тобі це не подобається? – спитала Береніс.

– Навпаки, по-моєму, це прекрасно. Єдина річ у тому, що досі я таким ніколи не був.

– І не будеш, чи не так? – спробувала Береніс його трохи подразнити.

– Облиш! – попросив він. – Не будемо сперечатися! Дозволь я закінчу, люба. Вона просто не розуміє, чому я не можу продовжувати любити її так, як це було раніше. Їй боляче, ба більше! Боюся, її біль тепер перетворився майже на ненависть. Принаймні вона так намагається думати. Але найгірше в усьому цьому те, що бути моєю дружиною – для неї гордість. Вона завжди прагнула виблискувати в світі, власне, і я сам цього прагнув спочатку. Я думав, що це буде нашою спільною перемогою. Та невдовзі я переконався, що Ейлін багато чого не вистачає, вона просто недостатньо розумна. І я відмовився від думки про те, щоб осісти в Чикаго. Нью-Йорк – ось справжнє місто для людини зі статками. Тож я вирішив спробувати щастя там. Я все більше схилився до думки про те, що не завжди житиму з Ейлін, і, хочеш вір мені, хочеш ні, але вперше ця думка промайнула в мене, коли я побачив твій портрет в Луїсвіллі – той самий, що тепер завжди зі мною. Лише після цього я вирішив збудувати будинок у Нью-Йорку, який був би водночас галереєю мистецтва і моїм домом. Я думав, що якщо ти колись звернеш на мене увагу...

– Отже, цей чудовий особняк, в якому мені ніколи не доведеться жити, був збудований для мене, – задумливо промовила Береніс. – Як дивно!

– Таке життя, – відповів Ковпервуд. – Але ми можемо бути щасливими.

– Так, можемо, – погодилася вона. – Я тільки подумала, як це дивно. Та мені ні за що не хотілося б засмутити Ейлін.

– Я знаю, що ти незаздрісна й кмітлива. Можливо, ти навіть краще за мене зумієш знайти вихід.

– Думаю, що зумію, – спокійно промовила Береніс.

– Але, окрім Ейлін, треба ще пам'ятати про газети. Вони скрізь переслідують мене. І варто їм дізнатися про цю ідею з Лондоном – якщо я, скажімо, справді візьмусь за це – який тут піднімуть галас! А якщо твоє ім'я десь спливе поруч із моїм, вони накинуться на тебе, мов шуліки. Можливо, слід удочерити тебе, або, коли ми поїдемо до Лондона, виступити твоїм опікуном. Це дало б мені право бути поруч із тобою так, ніби я є розпорядником твого майна. Що ти про це думаєш?

- Що ж, - подумавши, відповіла вона, - іншого виходу я не бачу. Тут потрібно все ретельно обміркувати. І я дбаю не тільки про себе.

- Я в цьому певен, - сказав Ковпервуд, - і якщо нам трохи пощастить, ми подужаємо. Нам слід уникати того, щоб нас бачили разом. Та насамперед, слід придумати, як відволікти увагу Ейлін, адже вона знає про тебе все. Оскільки я часто бував у вас у Нью-Йорку, вона довго підозрювала, що між нами є зв'язок. Звісно, я не міг про це тобі розповісти. Я був тобі, здається, не надто до вподоби.

- Просто я не знала тебе достатньо, - поправила Береніс. - Ти був для мене великою загадкою.

- А тепер?

- Боюся, анітрохи не менше й зараз.

- Не думаю. Однак щодо Ейлін щось нічого не спадає на думку. Вона надто підозрілива. Поки я живу тут й лише зрідка навідуюся до Нью-Йорка, вона начебто не заперечує. Та якщо я залишу Америку й оселюся в Лондоні, а газети про це писатимуть... - він не закінчив і замислився.

- Ти боїшся, що вона дасть поштовх пліткам? А може, навіть поїде за тобою й влаштує сцену?

- Важко передбачити, що їй спаде на думку і що вона може утнути. Якби її відволікти якоюсь справою, вона, може, нічого б не робила. З іншого боку, особливо враховуючи те, що вона почала прикладатися до пляшки останнім часом, від неї можна чекати чого завгодно. Декілька років тому, коли вона перебувала у поганому настрої та ще й напилася, вона навіть намагалася вчинити самогубство. (Риси обличчя Береніс напружилися.) Добре, що я встиг цьому перешкодити: вибив двері й поговорив з нею, можна навіть сказати, нагримав на неї.

Він змалював у подробицях, як все відбувалося, але трошки пом'якшив враження від своєї поведінки.

Отримавши свідчення того, якою нестямною є любов Ейлін, Береніс почала розуміти, що вона додає ще один шип до тернового вінця, якій тій доводиться носити. Хоча, міркувала вона, Ейлін все одно не вдалося б змінити Ковпервуда. Що ж до неї самої, то їй важливо помститися суспільству... ну, і, звісно, вона також любить його. І вона справді його любила. Він діяв на неї, наче якийсь сильний засіб. Своєю силою духу, фізичною привабливістю він справляв невідпорне враження. Отже, справа була лише в тому, щоб побудувати з ним стосунки і не завдати при цьому додаткових страждань Ейлін.

Після деяких роздумів вона сказала:

– Авжеж, це справді проблема. Але в нас є час подумати. Давай повернемося до цього за два-три дні. Вона не йде в мене з голови.

У задумі вона подивилася на Ковпервуда приязним поглядом, і на її губах грала м'яка, привітлива усмішка.

– Удвох щось обов'язково придумаємо.

Вона встала зі свого крісла у каміна і, підійшовши до нього, сіла йому на коліна й попестила його волосся.

– Виявляється, на світі є не тільки фінансові проблеми, – сказала вона жартома, цілуючи його в лоба.

– Звісно, – відповів він весело, підбадьорений її розумінням і впевненістю.

І, щоб якось розважитися, він запропонував скористатися тим, що напередодні випало чимало снігу, й поїхати кататися на санях упродовж цілого вечора. Він знав затишний готельчик на Норс-Шор, де можна повечеряти, дивлячись на озеро в місячному сяйві.

Повернувшись додому вже пізно вночі, Береніс ще довго сиділа перед каміном, обмірковуючи їхні плани. Вона вже відіслала телеграму матері, в якій закликала її швидше приїхати до Чикаго. Вона збиралася зняти для них обох номер у готелі на Північній стороні. Коли мати буде тут, можна буде спокійно обговорити всі їхні спільні з Ковпервудом задуми.

Але найбільше її думки линули до Ейлін, самотньої у великому нью-йоркському будинку, – Ейлін, молодість якої вже позаду й назавжди, й хоч колишньої вроди вона не втратила, але, як помітила Береніс, вже добряче обважніла і, схоже, це її не турбувало. Її туалети вражали розкішшю, але їм бракувало справжнього смаку. Роки, зовнішність, вузькість поглядів не залишали їй ніяких шансів проти Береніс. Але Береніс пообіцяла собі, що ніколи не буде жорстокою до Ейлін, навіть якщо остання захоче їй помститися. Ні, радше вона прагнучиме бути якомога великодушною, і також з боку Ковпервуда не допустить жорстокості, якщо вчасно її помітить. Насправді, їй було шкода Ейлін, дуже шкода. Береніс здогадувалася, скільки скорботи мало накопичитися в її душі, адже попри свою молодість, на її долю разом з матір'ю випало немало гіркоти. І ці рани ще не загоїлися.

Отже, вирішила вона, її роль у житті Ковпервуда має бути настільки непомітною і прихованою, наскільки це можливо. Вони зустрінуться, оскільки він дуже сильно цього бажає і навіть потребує, але так, щоб їх ніхто не зміг упізнати. Якби тільки можна було знайти якийсь спосіб відволікти Ейлін від її теперішнього стану, щоб не дозволити їй плекати її ненависть до Ковпервуда, а якщо вона раптом про все дізнається, і до неї.

Спочатку вона подумала про релігію, чи радше, про якогось проповідника або духівника, чие релігійне наставляння було б корисним для Ейлін. Завжди знайдеться серед пастирів душ такий благодійник, що й про себе не забуває і за щедру винагороду чи згадку в заповіті, залюбки опікуватиметься її душевним спокоєм. Вона пригадала, що в Нью-Йорку є така людина – преподобний Вілліс Стіл, настоятель єпископального приходу Св. Свізіна. Вона декілька разів була в тій церкві, не стільки для того щоб помолитися, скільки для того аби помріяти у тиші під звуки служби. Преподобний Вілліс, привітна, доброзичлива людина середнього віку, приємної зовнішності, не міг похвалитися значними статками, попри вишукані манери з претензією на високий суспільний статус. Береніс згадала, як одного разу він пробував наставляти її, але у подальшому згадка про нього завжди викликала в неї посмішку, і тому вона відмовилася від цієї ідеї. Але когось, хто б займався Ейлін, треба знайти обов'язково.

Раптом вона подумала про тих світських невдах з чудовими манерами, що їх так багато у Нью-Йорку, один з яких за певну винагороду міг би ввести Ейлін у приємне, якщо й не достатньо високе, суспільне середовище і таким чином розважити її принаймні на якийсь час. Але як знайти таку людину і як звернутися до неї з такою пропозицією?

Береніс вирішила, що ця ідея може здатися надто хитрою і надто цинічною, якщо Ковпервуд почує її від неї. Однак була надто вдалою, і нею потрібно було скористатися. А якщо її мати скаже про це декілька слів Ковпервуду? Адже йому варто лише натякнути, а він уже швидко збагне, як тут узятися до справи.

Розділ 6

Генрі де Сото Сіппенз – так звали людину, яку Ковпервуд вирішив послати до Лондона, аби розвідати реальний стан справ і фінансові можливості побудови лондонського метрополітену. Він відкрив Сіппенза багато років тому, і той виявився дуже корисним у боротьбі за контракт на проведення газу в Чикаго. З грошима, заробленими на цій справі, Ковпервуд прорвався у галузь міського транспорту, і він також залучив до цього Сіппенза, оскільки той мав справжній талант здобувати потрібну інформацію і вести справи, пов'язані з суспільно корисними проектами. Щоправда, він через схильність нервувати й навіть дратівливість не завжди вмів поводитися дипломатично. Крім того, йому був властивий прямолінійний американізм, що іноді псував враження. А проте він був людиною вірною, тож на нього можна було повністю покластися.

Сіппенз вважав, що цього разу Ковпервуд отримав майже фатальний удар, втративши концесії. Він не уявляв собі, як тепер можна розраховатися з місцевими фінансистами, що вклали гроші в Ковпервуда і, як виявилось, марно. Від того самого вечора, коли справу було остаточно програно, Сіппенз не міг отямитися і боявся зустрічі з Ковпервудом. Що йому сказати? Як можна виразити співчуття людині, що лише тиждень тому здавалася непереможним фінансовим гігантом?

Однак уже на третій день після краху Сіппенз отримав телеграму від одного з секретарів Ковпервуда із запрошенням прийти до нього. Зайшовши до кабінету й побачивши веселого, енергійного Ковпервуда, що просто-таки випромінював гарний настрій, Сіппенз ледве повірив своїм очам.

– Як справи, шефе? Радий бачити вас у такому чудовому гуморі.

– Справді, ніколи не почувався краще. А як ви, де Сото? Чи можу я і далі розраховувати на вас?

– Ви ж знаєте мене, шефе. Я завжди був з вами. Тож все, що скажете.

– Я був упевнений в цьому, де Сото, – відповів Ковпервуд з посмішкою.

Справді, любов Береніс винагородила його за всі невдачі, і тепер він відчував, що найзначніші сторінки його життя ще тільки попереду, а тому був сповнений надій і приязно ставився до всього на світі.

– Маю для вас певне завдання, де Сото. Я послав за вами, оскільки тут слід все зберігати в таємниці, а вам я можу довіряти.

На мить його губи щільно стислися, і в очах з'явився той холодний, непроникний металевий блиск, що змушував неприємно почуватися тих, хто не любив або боявся Ковпервуда. Сіппенз розпрявився й увесь перетворився на слух. Це був маленький чоловічок, не вище п'яти футів на зріст, але він носив взуття на великих підборах, високий циліндр, який знімав тільки перед Ковпервудом, і широке довге пальто, підбите ватою на грудях, що, на його думку, мало візуально додавати йому зросту й поважності.

– Дякую, шефе, – сказав він, – самі знаєте, для вас я готовий хоч зараз до пекла.

Губи в нього навіть тремтіли, так сильно він був схвилюваний не тільки довірою і похвалою Ковпервуда, але й усім тим, що йому довелося пережити впродовж останніх декількох місяців і врешті за роки їхнього союзу.

– Та цього разу обійдемося без пекла, де Сото, – сказав Ковпервуд, розслаблено посміхаючись. – Досить ми натерпілися в Чикаго. Знову не поліземо. Зараз поясню чому. Тепер, де Сото, мова у нас ітиме про Лондон, точніше, лондонський метрополітен і про те, які він відкриває перед нами можливості.

Тут він зупинився і жестом запропонував Сіппензу сісти на стілець поруч із ним. Натомість Сіппенз майже задихнувся, приголомшений настільки несподіваним поворотом.

– Лондон! Не може бути, шефе! Грандіозно. Просто слів не знаходжу. Я був впевнений, що ви щось придумаєте, шефе! Я знав це!

Його обличчя сяяло, руки тремтіли від хвилювання. Він піднявся зі стільця, потім знову сів, потім напівзамислено потягнув свого закрученого вуса і втупився в Ковпервуда повним захвату поглядом.

– Дякую, де Сото, – нарешті промовив Ковпервуд. – Я знав, що це вас зацікавить.

– Зацікавить мене, шефе! – вигукнув Сіппенз. – Та ви ж просто одне з чудес світу, шефе! Отаке. Ви ледве відбилися від цих чиказьких шулік і от знову готові взятися за нову справу та ще й яку! Це ж просто чудо. Я завжди знав, що вас ніхто не зможе звалити, та після цієї останньої халепи, признаюся, я був готовий до того, що ви трошки пригальмуєте. Але це не про вас. Вас ніщо не може зупинити. Ні, ви надто могутній. Я б після такого просто б зламався. Це правда, маю визнати. А ви знову у формі. Тож готовий до будь-якого завдання, шефе, наказуйте. Все зроблю. І ніхто ні про що не дізнається, можете бути спокійні, шефе.

– Так, це одна з найважливіших умов, де Сото, – відповів Ковпервуд, – секретність і ваше чудове чуття успіху. І мій задум, якщо вам вдасться його здійснити. І ніхто з нас, звісно, від цього в збитку не залишиться.

– Нема про що говорити, шефе! – замахав руками де Сото. – Я вже заробив більш ніж треба завдяки вам, навіть якщо я не отримаю більше ні цента. Ви тільки поясніть мені, що вам потрібно, а я вже зроблю все, на що здатен. А якщо не вдасться – так прямо вам і скажу: не вийшло.

– Такого я ще від вас ніколи не чув, де Сото, і сподіваюся, що й не почую. Отож, якщо коротко: приблизно рік тому, коли ми тут займалися цією концесією, до мене приїхали два англійці з Лондона, агенти якогось синдикату. Потім я вам усе розповім докладно, а зараз тільки саму суть справи...

І він коротко переказав Сіппензу розмову із Гривзом і Геншо та деякі власні міркування на цей рахунок.

– Вони вже витратили надто багато грошей на цей контракт, де Сото. Майже півмільйона доларів, а показати нема чого – крім цього самого контракту або підряду на будівництво лінії завдовжки в чотири-п'ять миль. І все! Але й цю лінію треба ще якось зв'язати із двома іншими лініями, перш ніж буде якийсь результат. Вони це самі визнали. Отож, що мене в цій справі цікавить, де Сото:

насамперед не тільки вся нині діюча система лондонського підземного транспорту, але й значне її розширення, якщо це можливо. Ви мене, звичайно, розумієте: нові підземні лінії, що принесуть прибуток, якщо їх продовжити на ділянки, до яких поки що ні в кого не дійшли руки. Розумієте?

- Звісно, шефе!

- Крім того, - продовжував Ковпервуд, - мені потрібна карта - загальний план з докладним описом міста, план наземної мережі й підземної, щоб видно було, де починаються і де кінчаються всі лінії. А також спробуйте знайти геологічні карти й відомості щодо ґрунту. Також щодо сусідніх районів, куди доходять лінії, треба з'ясувати, хто там живе чи ким їх планують заселяти. Розумієте?

- Цілком, шефе!

- Також мені потрібно знати все про концесії на нині діючі підземні дороги - контракти, здається, так вони їх називають. Строки, довжина ліній, імена власників, імена найбільших акціонерів, який вони отримують дохід, як іде експлуатація. Одне слово, все, що можна дізнатися, не привертаючи до себе зайвої уваги і, звісно, жодного слова про мене. Ви, певно, розумієте чому?

- Авжеж. Цілком розумію, шефе!

- Потім, де Сото, мене цікавить платня службовців та експлуатаційні витрати.

- Так, так, шефе, - повторював Сіппенз, що в думках уже планував, як тут узятися до справи.

- Ще одна річ - вартість підземних робіт, витрати на устаткування, також можливі збитки й витрати, при переведенні ліній з парової тяги - що, наскільки я знаю, вони досі використовують - на електрику та переобладнанні «третьою рейкою», що, як я чув, уже працює на новому метрополітені в Нью-Йорку. Ви знаєте, в англійців зовсім інший погляд на ці речі, і було б дуже добре, якби ви дізналися все, що тільки можна про це. І останнє: треба поцікавитися ціною на земельні ділянки, - адже ціни можуть піднятися, і можливо, варто купити деякі ділянки заздалегідь, як ми це з вами робили в Лейк-В'ю та в інших місцях. Пам'ятаєте?

– Авжеж, шефе! – відповів Сіппенз. – Все зрозуміло. Будьте певні, дізнаюся все, що вам потрібно, шефе, а може, й більше. Але ж це просто чудово! Не можу виразити, який я гордий і щасливий через це доручення. Коли, на вашу думку, я маю виїхати?

– Негайно, – відповів Ковпервуд. – Тож вам, якомога скоріше, треба знайти когонебудь, щоб передати ваші справи в передмісті.

Йшлося про приміську залізничну мережу, де Сіппенз був президентом.

– Я думаю, найкраще підходить Кітередж; скажіть, що збираєтеся провести зиму в Європі або в Англії. І, якщо можливо, треба уникнути будь-яких згадок про ваш від'їзд у пресі, принаймні, зробіть вигляд, що цікавитесь чим завгодно, тільки не транспортом. І якщо почуєте, що хтось із місцевих власників залізниць хоче зайнятися будівництвом метрополітену або якимось пов'язаний із цією справою і має сенс із ним домовитися, негайно повідомте мені. Адже ясно, де Сото, що це буде не американське підприємство, а англійське від початку до кінця, тож пам'ятайте про це. Англійці, ви знаєте, не люблять американців, і мені не потрібні ці антиамериканські демарші.

– Все ясно, шефе! Маю до вас лише одне прохання: якщо я зможу бути корисним для вас якимось і надалі, тож згадайте про мене. Я вже стільки років з вами працюю, шефе, тож навіть не можу собі й уявити, що б я робив, якби...

Він зупинився, благально дивлячись на Ковпервуда. Той відповів йому приязним та водночас непроникним поглядом.

– Гарзд, гарзд, де Сото! Знаю і розумію. І зроблю, що зможу, коли буде нагода. І, звісно ж, я про вас не забуду.

Розділ 7

Після того, як Ковпервуд віддав всі належні інструкції Сіппензу й з'ясував, що для ліквідації справ у Чикаго йому доведеться відправитися до Нью-Йорка, щоб обговорити з певними фінансистами питання реалізації хоча б частини своїх

акцій, думки його знову повернулися до Береніс: як би влаштувати їхню подорож, уникнувши при цьому розголосу.

Звісно, він набагато ясніше, ніж Береніс, розумів, якими міцними узами довгого спільного життя, разом пережитих подій, він був зв'язаний з Ейлін. Цього Береніс була не в змозі повністю усвідомити, особливо через його палке почуття до неї. Однак для нього самого було цілком очевидно, що, аби уникнути скандалу, слід триматися єдиної можливої тактики – дипломатії та умиротворення. Ризик був надзвичайно великим, особливо, якщо починати цю справу в Лондоні, тим більше після цього галасу у зв'язку зі створеними ним компаніями й методами боротьби за концесії в Чикаго. Адже його звинувачували в хабарництві й ледве не в підриві суспільних підвалин. І спровокувати зараз обвинувачення в аморальності або загрозу якихось публічних витівок з боку Ейлін, – наприклад, інтерв'ю газетярів про його стосунки з Береніс, – це вже зовсім ні до чого.

Крім того, Ковпервуда турбувала ще одна обставина, що також могла стати причиною негараздів між ним і Береніс: його стосунки з іншими жінками. Деякі з його колишніх зв'язків ще не зовсім пішли в минуле. З Арлет Вейн, можна було вважати, справа покинута. Але залишалася ще Керолайн Хенд, дружина Хосмера Хенда, крупного чиказького акціонера залізничної й м'ясо-консервної компаній. Керолайн, коли Ковпервуд тільки що познайомився з нею, була зовсім дівчиною і мало нагадувала заміжню даму. Хенд розлучився з нею через Ковпервуда, але залишив Керолайн непоганий капітал. І вона досі плекала певні почуття до Ковпервуда. Він купив їй будинок у Чикаго, і в роки своєї запеклої боротьби за місце серед чиказьких ділків нерідко навідувався до неї; адже тоді він був цілком впевнений, що Береніс ніколи не стане його жінкою.

І саме зараз Керолайн збиралася перебратися до Нью-Йорка, аби бути ближче до нього, коли він врешті вирішив залишити Чикаго. Керолайн була кмітливою жіночкою і не ревнивою – принаймні явно – і вельми вродливою, щоправда, вбиралася доволі зухвало. Весела, дотепна, вона завжди вміла розважити його. Їй минуло тридцять, але на вигляд їй можна було дати не більше ніж двадцять п'ять, а за жвавистістю характеру – навіть двадцять. До самої появи Береніс і навіть ще й тепер (Береніс, звісно, цього не знала) дім Керолайн був завжди відкритий для Ковпервуда, а також для тих, кого він бажав запросити туди. Саме про цей будиночок на Північній стороні й згадувалося в чиказьких газетах, коли в пресі піднялася кампанія проти Ковпервуда. Керолайн завжди говорила йому, що якщо він коли-небудь її розлюбить, він має просто сказати їй про це, і вона не намагатиметься його втримати.

Обмірковуючи тепер свої взаємини з нею, Ковпервуд подумав піймати її на слові, відверто з нею поговорити й припинити їхні стосунки. Одначе, хоч як він любив Береніс, прямої необхідності в такому кроці не було. Можливо, врешті якось вдасться порозумітися з обома. У всякому разі, ніщо не повинно затьмарювати його відносини з Береніс, якій він пообіцяв бути вірним, наскільки це було в його силах.

Одначе він постійно повертався думкою до Ейлін. Йому мимоволі пригадувалися початок їхніх стосунків і ті події, що їх поєднали. Та бурхлива, шалена любов у Філадельфії, що стала однією з причин, ба навіть головною причиною його першого фінансового краху. Весела, нерозважлива, закохана Ейлін тих днів, що палко віддавала йому всю себе, певно, сподіваючись на вічну вірність з його боку, гарантію, якої любов на своєму руйнівному шляху ще нікому не давала! І навіть тепер, після стількох років і всяких любовних історій і в його, і в її житті, вона так і не змінилася і все ще любить його.

– Знаеш, люба, – сказав він Береніс, – мені справді шкода Ейлін. Одна в цьому величезному будинку в Нью-Йорку, без знайомих, гідних довіри. Поруч лише якісь нікчеми, що хочуть тільки одного – випити й погуляти за її гроші. Я це знаю від слуг, які досі зберігають мені вірність.

– Так. Звісно, це дуже сумно, – відповіла Береніс. – Але я розумію її.

– Мені зовсім не хочеться бути жорстоким до неї, – вів далі Ковпервуд. – Адже, по суті, це повністю моя провина. Знаеш, я от думаю, якби підшукати якогось приємного чоловіка з нью-йоркського вищого світу, чи принаймні дотичного вищих кіл, котрий би за певну винагороду узявся б її розважити. Звісно, я маю на увазі суспільні розваги.

І він із сумом подивився на Береніс.

Одначе вона зробила вигляд, що не надає ваги його словам, і лише по тому, як застиг на якусь мить її погляд, і ледь здригнулися куточки губ, можна було здогадатися про її задоволення почутим, адже задум Ковпервуда цілком узгоджувався з її власною ідеєю.

– Не знаю, – обережно відповідала вона, – можливо, є такі молоді люди.

– Певен, що таких чимало, – діловито продовжив Ковпервуд. – Звісно, це має бути американець. Ейлін не любить іноземців, зокрема чоловіків іноземців, я маю на увазі. Певен лише, якщо ми хочемо спокійно залишити Америку, слід обов’язково щось придумати і якомога скоріше.

– Мабуть, я знаю таку людину, – задумливо промовила Береніс. – Його звать Брюс Толліфер. Він з Вірджинських і Південно-Каролінських Толліферів. Можливо, ти також знаєш його.

– Ні. А він справді такий, який мені потрібен.

– Ну, він молодий, привабливий, якщо ти це маєш на увазі, – продовжувала Береніс. – Я з ним не знайома, бачила його раз у Нью-Джерсі в Данії Мур на тенісному корті. Едгар Бонсиль тоді ж і розповів мені, що це жалюгідний паразит, який постійно живе за рахунок якоїсь багатой жінки, як, наприклад, Данія Мур.

Береніс розсміялася й додала:

– Мені здається, Едгар побоювався, що я можу закохатися в цього Толліфера. Він і справді гарно виглядає.

І вона посміхнулася так, наче це все, що вона знає про цього молодика.

– Звучить цікаво! – зауважив Ковпервуд. – Певно, він добре відомий у Нью-Йорку.

– Так. Пам’ятаю, Едгар говорив, що він часто зустрічає його на Волл-стріт. Але насправді він навряд чи займається якимись фінансовими справами, просто робить вигляд, що належить до цих кіл.

– Справді? – вигукнув Ковпервуд, дуже задоволений цією новиною. – Отже, таких багато, і мені самому доводилося таких зустрічати.

– Як на мене, приемного тут мало, – сказала Береніс. – Шкода, що нам доводиться говорити про такі речі. І мені здається, тобі слід якось убезпечити Ейлін, аби той, кого ти обереш для цієї справи, не втягнув її у якусь халепу.

Він замовк і питально подивився на Береніс. І вона так само сумно подивилася на нього у відповідь.

– Мені потрібен хтось, хто допоміг би їй розважитися. А я готовий заплатити за це. І добре заплатити.

– Ну, гаразд, побачимо, – сказала Береніс і, ніби бажаючи припинити цю неприємну розмову, змінила тему: – Завтра близько першої я чекаю на маму. Я вже зняла номер у готелі «Брендінгем». Та я хотіла б поговорити з тобою відносно Ролфі.

– Що трапилось?

– Він такий нездара. Нічого не вміє. Я думала, добре б знайти для нього якусь справу.

– Про це можеш не турбуватися. Я попрошу когось із моїх компаньйонів подбати про нього. Нехай приїздить сюди, знайдемо йому місце секретаря. Я попрошу Кітереджа написати йому.

Береніс поглянула на нього з вдячністю за те, як легко він приходив їй на допомогу і вирішував будь-які її проблеми.

– Ти маєш знати, я дуже вдячна тобі, Френку! Ти такий добрий до мене.

Розділ 8

У той самий час, коли Береніс розповідала Ковпервуду про Брюса Толліфера, цей нікчема з привабливою зовнішністю, відпочивав і тілом – вже дещо зношеним – і душею – а душа в нього була вельми примхлива – в одній із малесеньких кімнат мебльованого пансіону місіс Сельми Хол на П'ятдесят третій вулиці у східній частині Нью-Йорка. Колись це був доволі фешенебельний квартал, але нині він знайшов своє місце серед тісних рядів похмурих коричневих будинків. У роті в Толліфера лишився огидний смак після п'ятики й безсонної ночі, але під рукою в нього, на розхитаному табуреті, стояла пляшка віскі, сифон із содовою водою й

валялася пачка цигарок. А поруч із ним на дивані лежала гарненька молода акторка, яка ділила з Толліфером свій заробіток, кімнату і все, що їй належало.

Вони обоє ще дрімали, хоча вже було майже одинадцять. Але за кілька хвилин Розалі Харриген розплющила очі. Оглянувши доволі скромну кімнату з потемнілими шпалерами, що вже втратили первісний палевий колір, свій низенький туалетний столик із потрійним дзеркалом і старенький комод, вона вирішила, що час вставати й прибрати розкидані на підлозі різні інтимні принадлежности дамського й чоловічого туалету. Кімната слугувала водночас кухнею й ванною. Праворуч від табурета стояв письмовий стіл, який правив також за ідальню, коли їм траплялося їсти вдома.

Навіть у своєму вже потертому халаті Розалі виглядала чарівним створінням. Чорне кучеряве волосся, маленьке біленьке личко з маленькими, допитливими темними очима, червоні губки, трошки кирпичний носик, граціозна, з округлими формами фігурка – все це разом тримало – хоч ненадовго – в полоні непостійного, безпутного красеня Толліфера. Вона подумала, що треба змішати йому склянку віскі з содовою й дати цигарку. А потім, якщо він захоче, зварити каву й пару яець. Але якщо він продовжуватиме удавати сплячого і не звертати на неї уваги, то їй, мабуть, краще скоріше вдягтися і йти на репетицію, що мала початися о дванадцятій. А вже потім, повернувшись додому, можна спокійно сидіти й чекати, коли йому набридне лежати в ліжку. Розалі була безтямно закохана.

Дамський підлабузник за своєю природою, Толліфер ледь помічав ці ніжні турботи. Навіщо? Йому – нащадку тих самих знаменитих Віргінських і Південно-Каролінських Толліферів! Адже його місце по праву мало б бути у вищому світі! Таж біда в тому, що коли б не Розалі або ще якась інша подібна їй дівчина, він не мав би й центу в кишені, гірше того, він би пив без упину й загруз у боргах. Одначе, попри все це, Толліфер був справжній магніт для жіночих сердець. Щоправда, після двадцяти з гаком даремно витрачених років він так і не добився вигідної партії, а тому з кожною закоханою жертвою поведився зневажливо, саркастично, як справжній тиран.

Толліфер походив з південної родини великих землевласників, що колись була заможною і мала поважний статус у місцевій спільноті. У Чарльстоні понині збереглася чудесна стародавня садиба, у якій жили останні нащадки цього колись знатного роду, що пережили Громадянську війну. Вони й досі зберігали тисячні заставні й облігації позик часів Конфедерації, повністю знецінені війною.

Брат Толліфера, Вексфорд Толліфер, служив капітаном в армії і вважав Брюса ледарем і нікчемою.

Інший брат перебрався з Півдня на Захід і влаштувався в Сан-Антоніо, в Техасі. Він став успішним фермером, одружився, народив дітей і на домагання Брюса знайти собі місце в нью-йоркському вищому світі дивився як на суцільну дурість. Адже якби Брюс справді міг чогось досягти, – одружитися з багатою спадкоємицею, – то чому він не зробив цього багато років тому? Щоправда, інколи його ім'я траплялося в газетах. Якось навіть пішли чутки, що він от-от має одружитися з однією заможною нью-йоркською дівцею, та ж після того минуло вже десять років, коли він мав лише двадцять вісім років! Тож нічого не вийшло! Відтоді його брати, та й уся родина махнула на Брюса рукою. Пропаша людина! І більшість його колишніх знайомих і приятелів з нью-йоркського суспільства починали думати так само. Прагнучи тільки задоволення власних бажань, він поступово знецінив власне ім'я і репутацію. І тепер дійшов до того, що жоден з його колишніх друзів не позичив би йому ні цента.

І однак знаходилися інші, чоловіки й жінки, молоді й не дуже, що, зустрівши його де-небудь випадково, коли він був тверезий і пристойно одягнений, мимоволі жалкували, що йому не вдалося вигідно одружитися й повернути собі місце у вищому світі. З його приємним південним акцентом і чарівною посмішкою він все ще міг справляти невідпорне враження.

З Розалі Харриген він зійшовся лише два місяці тому, і вже починав нудитися нею. Проста хористка, Розалі заробляла тридцять п'ять доларів на тиждень. Вона була весела, симпатична, чуйна дівчина, але Толліфер відчував, що їй бракує наполегливості, аби пробитися в житті. Лише її зваблива фігурка, її пристрасність і кохання ще утримували його разом з нею.

І от сьогодні, дивлячись на його скуйовджену чорну голову, на його гарні тонко окреслені губи й підборіддя, Розалі мліла від блаженства, – і разом з тим відчувала непереборний страх, передчуваючи, що його в неї віднімуть. Вона знала: зараз він прокинеться невдоволений, почне лаятися, наказувати. І все ж таки вона бажала лише одного – сидіти біля нього годинами, аби мати змогу хоч інколи торкнутися його волосся.

Тим часом у свідомості Толліфера, що потроху приходив до тями, починали мерехтіти передчуття всіх неприємностей майбутнього дня. Адже, крім тих грошей, які він може взяти в Розалі, він більше нічого не має. А вона йому, по

суті, уже порядком набридла. Знайти б якусь багату жінку, ні в чому себе не обмежувати (нехай навіть для цього довелося б одружитися), він показав би всім цим нью-йоркським вискочкам, що тепер зверхньо дивляться на нього, що значить бути Толліфером, багатим Толліфером!

Невдовзі після свого приїзду до Нью-Йорка, він зробив спробу викрасти безтямно закохану в нього дівчину, дочку багатих батьків, але ті встигли відправити її за кордон. Історія наробила багато галасу в газетах, його називали «мисливцем за посагом» і застерігали проти нього всі респектабельні родини, що бажають своїм спадкоємцям щастя й благополуччя у шлюбі. Ця невдача, чи помилка, а потім пияцтво, карти, безпутне життя поступово зачинили для нього всі двері, в які він так прагнув увійти.

Прокинувшись остаточно, Толліфер почав одягатися й відразу накинувся на Розалі за те, що вона вчора затигла його на цю вечірку, де Толліфер напідпитку принижував і висміював усіх присутніх, так що ті були раді його позбутися.

– Ну й потолок! – кричав він. – Чому ти мені не сказала, що там будуть ці газетні писаки? Актори ще туди-сюди, але ж ці мерзенні типи, що скрізь винохують гаряченьке, яких притягла з собою твоя приятелька! Чорт забирай!

– Але ж хіба я знала, що вони прийдуть, Брюсе! – виправдовувалася бліда Розалі, водночас намагаючись обсмажити на сковорідці хліб. – Я думала, вечірку влаштовують лише для наших зірок.

– Зірки! Ти називаєш їх зірками! Якщо це зірки, то я ціле сузір'я! (Це порівняння не справило ніякого враження на Розалі, оскільки вона не мала й гадки, про що він говорить.) Шльондри! Та ж ти гасовий каганець від зірки не відрізниш.

Потім він позіхнув і знову невдоволено подумав: коли ж він нарешті зважиться покінчити з усім цим? Як низько ще він може опуститися! Жити на гроші дівчат, що самі ледь заробляють собі на хліб, пиячити, грати в карти з їхніми приятелями, не маючи ні centa в кишені.

– Ні, з мене досить! – вирвалося в нього. – Треба з цим покінчити! Не можу більше жити в цій дірі. Боже, як це принизливо!

Він крокував туди-сюди по кімнаті, засунувши руки в кишені, а Розалі мовчки дивилася на нього. Від страху вона наче втратила здатність говорити.

– Ти чуєш, що я кажу! – вигукнув він. – Так і стоятимеш, наче лялька? Що з вас взяти з жінок! То б'ються, мов кішки, то слова від них не діждешся. Господи, якби мені тільки пощастило знайти жінку, яка мала б хоч краплю здорового глузду! Я б... я б...

Розалі підняла на нього погляд, намагаючись посміхнутися. Губи її тремтіли.

– І що б ти тоді зробив? – тихо запитала вона.

– Я б її не кинув... Можливо, навіть покохав би її. Та ж який сенс про це говорити! О Господи! Навіщо я стирчу в цій дірі? Що мені тут робити? Це не мій світ. Я хочу повернутися туди, де мені належить бути. І повернуся. Час нам з тобою розійтися. Нічого не поробиш. Не можу я так більше жити!

І після цих слів він підійшов до вішалки, схопив капелюха, пальто й рушив до дверей. Але Розалі встигла перехопити його й, охопивши його руками, притулилася щокою до його обличчя.

– Брюсе, благаю тебе! Ну що я такого зробила? Невже ти мене зовсім розлюбив? Адже я для тебе на все, на все готова. Я ж нічого в тебе не прошу. Брюсе, любий, не йди – ти ж не залишиш мене, правда?

Але Толліфер, відштовхнувши її, вирвався з її обіймів.

– Годі, Розалі, годі! – прикрикнув він на неї. – Терпіти цього не можу, ти ж знаєш! Цим мене не втримати. Я йду, тому що мені треба піти.

Він відчинив двері, але Розалі знову кинулася вперед і стала перед ним на порозі.

– О Брюсе, ти не можеш так піти! – закричала вона. – Заради бога, благаю тебе! Послухай мене, Брюс, повернися! Я все, все для тебе зроблю, обіцяю тобі. Дістану ще грошей; знайду іншу роботу. Ми переїдемо на іншу квартиру. Я все влаштую, Брюсе! Ну, будь ласка, повернися! Якщо ти мене кинеш, я вб'ю себе.

– Облиш, Розі! Не кажи дурниць. Я знаю, що ти цього не зробиш. І ти сама це чудово знаєш. Візьми себе в руки. Заспокойся, я повернуся ввечері, або завтра. Але я мушу знайти собі якусь справу, от і все. Зрозуміло тобі?

Розалі раптом якось знесиліла від його погляду. Вона раптом відчула, що це кінець. Вона не зможе його втримати, якщо він захоче піти.

– Не йди, Брюсе! – у розпачі повторювала вона, притискаючись до нього всім тілом. – Я тебе не пущу! не пущу! не пущу! Ти не можеш отак взяти й піти!

– Не можу? – засміявся він. – А ну подивимося!

Він відштовхнув її, переступивши поріг, швидко почав спускатися сходами. Розалі стояла не рухаючись і з жахом чекала, як лягнуть вниз, зачинившись за ним, важкі вхідні двері. Потім вона повернулася до кімнати й, зачинивши за собою двері, притулилася до них спиною.

Уже був час іти на репетицію, та вона навіть і подумати про це не могла й лише тремтіла всім тілом. Тепер усе втратило сенс. Ніщо, ніщо не мало значення... хіба що... може, він ще повернеться... хоча б для того, аби забрати свої речі...

Розділ 9

Ідея, що саме спала на думку Толліферу, полягала в тому, аби влаштуватися агентом у якій-небудь маклерській фірмі або в нотаріальній конторі, що відає опікою й справами багатих удів або дочок багатих батьків. Однак її здійсненню перешкоджало те, що він зовсім відірвався від кола спритних молодиків, які мали доступ до самого серця нью-йоркського вищого світу. Такі люди були не тільки корисні, а інколи і просто необхідні дамам з грошима, але без зв'язків, що мріють зайняти положення в суспільстві, а також переспілим дівицям, які прагнуть його зберегти.

Для такого роду діяльності вимагалось багато чинників, включаючи гарне американське походження, приємну зовнішність, світський лиск, велику ерудицію з різних видів спорту – яхти, перегони, теніс, поло, верхова їзда, гонки

на автомобілях, а також стосовно розваг: опера, театри й усілякі видовища. Ці люди їздили з багатіями до Парижа, Біаррица, Монте-Карло, Ніцци, Швейцарії, Ньюпорта, на Палм-Біч, для них були відчинені всі двері – і таємних осередків на півдні й різних аристократичних клубів. У Нью-Йорку вони крутилися переважно в шикарних ресторанах, в опері та в інших театрах. Звісно, вони мали бездоганно і відповідно до етикету вдягатися, мати спритність діставати найкращі місця на перегони, на тенісні й футбольні матчі й на всі модні прем'єри. Бажано було, щоб вони могли скласти партію в карти й ознайомити з правилами й тонкощами гри недосвідченого партнера, а при нагоді ще й дати корисну пораду стосовно дамських убрань, ювелірних виробів і оздоблення кімнат. Але насамперед, вони мали турбуватися про те, щоб імена їхніх патронес якомога частіше з'являлися на сторінках газет у відділі світської хроніки.

Звісно, ці корисні молоді люди так чи так отримували пристойну винагороду – також в очах суспільства – за свої зусилля, а інший раз навіть жертви: адже вони мали протистояти всіляким спокусам, зокрема спокусам юності, оскільки їхні послуги були потрібні передусім старіючим дамам, таким, що, подібно до Ейлін, нудилися на самоті, не знаючи куди себе діти.

Толліфер чимало років попрацював на цій ниві, але на тридцять другому році свого життя відчув, що це починає йому набридати. І від нудьги й відрази він все частіше знаходив утіху в пияцтві та в обіймах якоїсь красуні-акторки, що дарувала його справжньою палкою любов'ю. Але зараз він знову подумував повернутися в ці ресторани, бари, розкішні готелі та інші місця, де товчуться багаті люди, з яких він міг поживитися. Він візьме себе в руки, кине пити, знайде трошки грошей, може, навіть у Розалі, дасть собі раду – і, звісно, йому ще випаде нагода показати себе в світі.

А тоді... тоді вони всі побачать!

Розділ 10

У цей час у Нью-Йорку Ейлін, що вже майже в усьому зневірилася, даремно намагалась придумати, як влаштувати своє життя. Хоча маєток Ковпервуда, як його тепер називали, був одним із найкрасивіших і розкішних будинків у всьому Нью-Йорку, для Ейлін він був просто порожньою шкаралупою, навіть могилою її

кохання і її світських успіхів.

Тепер вона зрозуміла, скільки зла заподіяла вона першій дружині Ковпервуда і його дітям. Тоді вона, звісно, не уявляла, яких страждань їй завдала. Але тепер їй самій довелося відчувати всю ту гіркоту. Адже вона принесла Ковпервудові в жертву й свою родину, і друзів, і становище у суспільстві, і репутацію, – а тепер їй не лишилося нічого, крім розпачу. Інші жінки, жорстокі, безжальні, відняли в неї Френка й тримаються за нього не тому, що вони його люблять, а просто через його багатство, через його славу. А його, звичайно, вабить їхня молодість, краса, хоча лише якихось два-три роки тому вони не могли зрівнятися з нею! Але ж – вона не відпустить його! Ніколи! Жодна з цих жінок не називатиметься місіс Френк Алджернон Ковпервуд! Вона зв'язана з ним нерозривними узами любові, шлюбу – і цього в неї ніхто ніколи не відніме. Він ніколи не насмілиться відкрито розірвати з нею або розлучитися. Надто багато вона про нього знає, та й інші теж, і вона вже подбає, щоб це стало відомо всім, хай тільки спробує почати справу про розлучення. Вона не забула його відвертого зізнання про те, що він любить цю гарненьку юну Береніс Флемінг. Цікаво, де вона тепер? Імовірно, з ним! Але вона ніколи не буде його дружиною. Ніколи!

Але як жахливо бути самотньою! Цей розкішний будинок, ці величезні кімнати з мармуровими підлогами, ліпні стелі, прикрашені різьбленням двері й обвішані картинами стіни! І ці слуги, що, ймовірно, шпигують за нею. Принаймні так їй здавалося. І ніяких занять, ніяких знайомих, нікого, хто був би радий її бачити! Мешканці всіх цих пишних маєтків уздовж авеню навіть не помічали ні її, ні Ковпервуда, попри все їхнє багатство!

Біля неї крутилися декілька залицяльників, яких вона ледве терпіла, і час від час навідувався хтось із родини, зокрема два її брати, що жили у Філадельфії. Це були заможні люди з суспільною вагою, дуже релігійні; їхні дружини й діти не схвалювали поведінки Ейлін, а тому й брати рідко її відвідували. Зазвичай вони приїжджали до обіду або до сніданку й навіть, траплялося, лишалися на ніч, коли справи затримували їх у Нью-Йорку, але ніколи не привозили з собою когось зі своєї родини. А потім вони знову надовго зникали. І вони, і вона розуміли, в чому тут справа.

Окрім цього, в неї не було нікого. Подеколи несподівано з'являлася компанія акторів і шалапутів, звісно, лише для того, аби погуляти на її гроші, тоді як насправді вони цікавилися лише своїми молоденькими подругами. Та чи могла б вона після Ковпервуда закохатися в кого-небудь із цих жалюгідних шукачів

пригод? Хіба що віддатися хвилинному бажанню. Але ж після довгих годин самотності й болісних думок варто їй випити кілька келихів вина, і вона здатна кинутися в обійми кого завгодно, аби тільки забутися, відчувати себе жаданою, слухати ніжну любовну балаканину. Ох, це життя! Ця самотність! Старість! Марність усіх зусиль, всіх колишніх мрій і сподівань!

Яка насмішка – цей чудовий палац з його картинними галереями, скульптурами, гобеленами! Адже Ковпервуд, її чоловік, так рідко тепер навідується сюди. А коли він тут, то завжди поводить себе стримано і холодно, хоч і удає перед слугами турботливого чоловіка. А вони плазують перед ним, адже він тут хазяїн, він розпоряджається всім і всі від нього залежать. Якщо ж вона, не витримавши, намагалася висловити йому своє обурення, він одразу ставав таким уважним, ласкавим, гладив її по руці й говорив: «Послухай, Ейлін! Ти маеш пам'ятати: ти завжди була й будеш місіс Френк Ковпервуд, а отже, не забувай про нашу угоду».

І якщо в обуренні вона починала кричати або плакати, так що в неї тремтіли губи, навіть вибігала з кімнати, він ішов слідом за нею й умовляв так м'яко й переконливо, що вона врешті погоджувалася на все. Якщо ж йому цього не вдавалося досягти, він надсилав їй квіти, запрошував увечері до опери – і такі вчинки незмінно перемагали її впертість і слабкість. Адже з'являтися з ним на людях, хіба це не означало, принаймні почасти, що вона його дружина і господарка його будинку?

Розділ 11

Де Сото Сіппенз, прибувши до Лондона з декількома потрібними йому помічниками, зняв будинок у Найтсбріджі й одразу почав збирати різні відомості, що, на його думку, могли знадобитися Ковпервудові.

Перше, що вразило його, був той факт, що дві старі підземні лондонські лінії – Метрополітен і Районна, тобто внутрішнє кільце, як її називали – утворювали петлю, подібну до тієї, якою так вигідно для себе скористався Ковпервуд при будівництві міської вуличної мережі в Чикаго і що завдало таких збитків його конкурентам і обурило їх проти нього. Ці лондонські лінії першої підземної залізничної дороги у світі, дуже погано обладнані, що й дотепер користуються

паровою тягою, фактично охоплювали й включали у свою мережу всі головні ділові центри. Таким чином, вони являли собою ключ до всієї мережі підземних залізниць у Лондоні. Вони йшли паралельно одна одній приблизно на відстані милі, замикаючись кінцями, щоб потяги тієї й іншої лінії могли робити наскрізні рейси, й обслуговували весь район, починаючи з Кенсінгтона й Падінгтонського вокзалу на заході, аж до Олдгейта біля Англійського банку на сході. Отож усі головні вулиці, діловий центр, квартали, де перебували магазини, театри, найбільші й розкішні готелі, вокзали й будинок парламенту – все було охоплено цими лініями.

Сіппенз швидко з'ясував, що ці лінії через зношене обладнання й недолуге керівництво ледве окупають витрати на них. Але їх можна зробити набагато більш дохідними, оскільки, окрім омнібусів, ніякого іншого зручного сполучення між цими районами не було.

Більше того, застаріла система парової тяги на підземних залізницях викликала все більше й більше невдоволення публіки; і молоді фінансисти, що цікавилися будівництвом підземки, схоже, мали бажання переобладнати лінії, пустити електричні потяги й повністю їх оновити. Одним із них був лорд Стейн, про якого Сіппенз чув ще від Ковпервуда, – великий акціонер Районної підземної дороги і досить помітна людина у вищому лондонському світі.

Ця ситуація, описана в довгому листі Сіппенза, сколихнула Ковпервуда. Ідея з використанням центральної петлі, якщо узятися за діло негайно й отримати концесію на будівництво гілок, дасть йому саме те, що йому потрібно, – контроль за всією майбутньою системою підземних доріг.

Однак, якщо не вивернути власні кишені, звідки він дістане таку суму готівкою? Мабуть, не менше ста мільйонів доларів! Навряд він може зараз кого-небудь захопити своєю ідеєю, щоб одержати фінансову підтримку, тим більше що нині діючі лондонські лінії ледь окупають себе. Зважитися на таке підприємство зараз, звісно, справа вкрай ризикована. Їй має передувати дуже тонка рекламна кампанія, яка б представила його в найвигіднішому світлі.

Ковпервуд подумки перебрав у пам'яті всіх визначних американських фінансистів, їхні установи й банки – особливо на сході, – де він, спираючись на свої колишні угоди, міг би знайти партнерів. Треба переконати їх, що в цій справі він прагне аж ніяк не надприбутків, а насамперед суспільного визнання. Береніс, звичайно, права: це остання й найбільша з усіх його фінансових справ, – звісно,

якщо з цього щось вийде! – безсумнівно має відрізнятись від усіх його колишніх авантур, аби стерти пам'ять про всі його старі гріхи й шахрайства.

У глибині душі він, звісно, не збирався зовсім відмовлятися від тих старих трюків, до яких він удавався в організації й експлуатації міської залізничної мережі. Радше він розраховув, оскільки його прийоми були не так широко відомі в Англії, як у своїй країні, на можливість заснувати кілька акціонерних компаній – для кожної окремої ділянки і кожної окремої проектованої гілки або підземної мережі, що потребує переустаткування. Довірлива публіка однаково кинеться купувати ці «розведені» акції. Звичайний прийом. Публіці завжди можна нав'язати що завгодно, якщо тільки переконати її, що справа є респектабельною і надійною. Звісно, все залежить від репутації, солідності й рентабельності підприємства, – тут не обійтися без певних зв'язків. Обдумавши цей план, Ковпервуд відіслав телеграму Сіппензу з подякою і наказом залишатися в Лондоні до подальших його розпоряджень.

Тим часом мати Береніс приїхала до Чикаго й вони тимчасово влаштувалися по-сімейному. Береніс і Ковпервуд, кожен по-своєму, пояснили їй ситуацію і плани, які мали поєднати їх у подальшому житті. Хоча місіс Картер спочатку й у розмові з Береніс, звісно, дала волю сльозам, шкодуючи, як завжди, про своє минуле, що, як вона не без підстави вважала, було головною причиною, яка штовхнула її дочку на цей ризикований крок, – однак вона була зовсім задавлена горем, як їй іноді здавалося у хвилини каяття. Адже Ковпервуд все ж таки видатна людина, і, крім того, він сам запевнив її, що Береніс не тільки отримає за заповітом значну частину його капіталу, але й навіть, якщо Ейлін помре або коли-небудь погодиться на розлучення, він обов'язково одружиться з Береніс. Тож поки нехай усе залишається як і раніше: він друг місіс Картер і опікун її дочки. І що б не сталося, які б плітки не виникали з цього приводу, слід наполягати на цьому поясненні. Звичайно, не слід занадто часто з'являтися разом на публіці і взагалі триматися суспільних умовностей. Що б вони з Береніс не задумали, це буде їхньою приватною справою, але вони ніколи не подорожуватимуть в одному потязі чи одним пароплавом і не зупинятимуться в одному готелі.

У Лондоні ж, як вважав Ковпервуд, має бути активне світське життя, до якого вони зможуть долучитися, а якщо вдасться встановити зв'язки з високими фінансовими колами, то Береніс і її мати допоможуть йому в організації зустрічей з фінансовими магнатами й ділками у своєму будинку. Тут він покладався на вміння місіс Картер створити таку домашню обстановку, що цілком відповідатиме становищу заможної вдови, яка подорожує зі своєю дочкою.

Береніс – адже, власне, це було її ідеєю – була в захваті. І навіть місіс Картер, забувши про те, що Ковпервуд видавався їй безжальним егоїстом, що ніколи не поступиться своїми інтересами й комфортом, слухаючи його, майже готова була повірити, що все йде на краще. Береніс представила їй ситуацію з Ковпервудом суто з практичного боку:

– Я дуже люблю Френка, мамо, – сказала вона. – І я буду поруч із ним, наскільки це можливо. Він ніколи не намагався завоювати мене – ти знаєш. Я прийшла до нього сама, і сама запропонувала. Справді, мені вже давно, відтоді, як ти сама мені зізналася, здавалося нечесним, що ми живемо на його гроші. Це значить усе брати й нічого не давати взамін. Одначе я виявилася такою самою боягузкою, як і ти колись, занадто розніженою і непристосованою, щоб зважитися жити без засобів до існування. А саме так би й було, якби він нас залишив.

– Ах, я знаю, ти права, Беві! – сказала її мати, наче вибачаючись. – Будь ласка, не дорікай мені. Я так від цього страждаю. Дуже тебе прошу! Адже я завжди думала тільки про одне – про твоє майбутнє.

– Ну, годі, мамо, і я тебе прошу! – намагалася втішити її Береніс, яка все ж таки любила свою матір, хоч якою недолугою й нерозсудливою вона могла бути. Щоправда, коли Береніс була ще школяркою, вона трохи презирливо ставилася до смаків, думок і суджень своєї матері. Одначе тепер, дізнавшись про все, вона подивилася на неї іншими очима; і, хоч не виправдовувала її цілковито, але вибачала й співчувала їй. Більше вона не дозволяла собі зверхньо поводитися з нею, а навпаки, намагалася бути ласкавою, уважною, наче намагаючись утішити її, допомогти забути всі негаразди, що випали на її долю.

Тож і зараз Береніс заговорила з нею ласкаво й ніжно:

– Ти згадай, мамо, адже я намагалася пробитися власними силами, але дуже швидко зрозуміла, що я не підготовлена до тих перешкод, з якими мені довелося б стикнутися. Мене надто пестили, берегли. І я в цьому не звинувачую ні тебе, ні Френка. Але ж я не мала ніяких шансів на успіх, принаймні в цій країні. Тож краще, що я можу зробити – це поєднати своє життя з життям Френка, бо це єдина людина, яка справді може мені допомогти.

Місіс Картер, погоджуючись, кивала головою й задумливо посміхалася. Вона знала, що мусить підкоритися бажанням Береніс. У неї немає власного життя, ані

коштів, і їй нема на кого розраховувати, окрім Ковпервуда і своєї дочки.

Розділ 12

За деякий час після того, як вони порозумілися й дійшли згоди, Ковпервуд і Береніс із матір'ю відправилися до Нью-Йорка: спочатку дами, а трохи пізніше слідом за ними і Ковпервуд. Його метою було з'ясувати настрої американських інвесторів, а також встановити зв'язки з якоюсь міжнародною маклерською фірмою, яка подбала б про те, щоб ці лондонські ділки з їхньою пропозицією щодо лінії Чаринг-Крос знову звернулися до нього; це для того, аби ніхто не дізнався про його інтерес до цієї справи.

Звичайно, він мав своїх нью-йоркських і лондонських маклерів і комісіонерів: Джаркінс, Клурфейн і Рендольф, але в такій надзвичайній справі він не міг на них цілком покластися. Джаркінс, головна постать в американському відділенні фірми, хоч і дуже спритний і корисний ділоць, однак надто турбувався власними інтересами, а крім того, багато балакав. Однак звертатися до невідомої маклерської фірми могло вийти ще гірше. Зрештою, розсудив він, найрозумніше – підіслати якусь вірну людину до Джаркінса й натякнути йому, що непогано було б, якби Гривз і Геншо спробували ще раз звернутися до Ковпервуда.

І тут він згадав, що серед рекомендаційних листів, які Гривз і Геншо вручили йому під час першого візиту, був лист від такого собі Рафаеля Коула, колись крупного нью-йоркського банкіра, що відійшов від справ. Кілька років тому Коул намагався зацікавити його нью-йоркським транспортом, але Ковпервуд був надто зайнятий своїми справами, аби навіть обдумати цю пропозицію. Проте ця розмова мала наслідком дружні відносини з Коулом, і той згодом зробив певні інвестиції в деякі з його чиказьких підприємств.

Тепер він думав про те, щоб не тільки залучити Коула з його капіталом до цього лондонського підприємства, але й вплинути через нього на Джаркінса, аби підштовхнути Гривза й Геншо знову звернутися до нього. Він вирішив запросити Коула пообідати до себе на П'яту авеню, до речі й Ейлін матиме нагоду виступити в ролі хазяйки. Отже, він зробить приємність Ейлін і на Коула справить враження зразкового чоловіка. Адже Коул був людиною консервативною. А для того аби мати успіх у цій лондонській справі, потрібно

неодмінно заздальгідь створити враження респектабельності, щоб запобігти будь-якій критиці. Береніс теж перед самим від'їздом у Нью-Йорк сказала йому: «Не забудь, Френку, що чим більше ти показуватимеш уваги й люб'язності до Ейлін на людях, то краще буде для всіх нас». І вона так подивилася на нього своїми незворушними синіми очима, що йому здалося, немов у цьому погляді світиться вся споконвічна жіноча мудрість.

Тому по дорозі до Нью-Йорка Ковпервуд, пам'ятаючи про пораду Береніс, відправив Ейлін телеграму, сповіщаючи її про приїзд. І тут йому згадався такий собі Едвард Бінгхем, агент з розповсюдження акцій, що колись часто до нього навідувався, – той мав велике коло знайомих, і, напевно, через нього можна буде дещо дізнатися про цього Толліфера.

І, склавши собі дорогою повну програму дій, Ковпервуд по приїзді до Нью-Йорка одразу зателефонував Береніс, у будинок на Парк-авеню, який він їй нещодавно подарував. Домовившись про побачення пізніше, він подзвонив Коулу, потім до себе в контору, у готель «Незерлендс», де поміж іншим дізнався, що Бінгхем уже цікавився, коли йому можна буде побачити Ковпервуда. І в гарному настрої він відправився до себе додому. Тепер це була зовсім не та людина, яким його бачила Ейлін кілька місяців тому.

Коли він увійшов до неї в спальню, вона відразу по його ході, по очах відчула, що він чимось дуже задоволений і готує їй прийнятний сюрприз.

– Ну, як справи, моя люба? – привітав він її таким приязним тоном, якого вона вже давно від нього не чула. – Сподіваюся, ти отримала мою телеграму?

– Так, – спокійно, але трохи насторожено, відповіла Ейлін. І нишком подивилася на нього з цікавістю, бо в її почутті до Ковпервуда було стільки ж любові, скільки й обурення.

– О! Читаєш детективні романи! – жартівливо зауважив він, заглядаючи в книжку на столику біля її ліжка й подумки порівнюючи її обмежені інтереси із кругозором Береніс.

– Так! – відповіла Ейлін різко. – А по-твоєму, мені що читати? Біблію? Чи, може, твої балансові звіти? Або каталоги живопису?

Вона була обурена й ображена через те, що, займаючись своїми чиказькими проблемами, він жодного разу їй не написав.

– Правду кажучи, любя, – продовжував він усе так само м'яко й незворушно, – я стільки разів збирався написати тобі, але мене замучили до смерті. Справді. Крім того, я знаю, що ти читаєш газети. А вони, здається, всі про мене писали. Але я отримав твою телеграму. Дуже люб'язно з твого боку. І мені здавалося, що я відповів. Я добре пам'ятаю, що збирався відповісти.

Він говорив про телеграму Ейлін зі словами підтримки, яку вона надіслала йому наступного дня після його скандального провалу з концесією.

– Гаразд, – сухо перебила Ейлін. – Припустимо, ти збирався. Що ще?

Було одинадцять ранку, а вона тільки взялася за свій туалет.

Він звернув увагу на її білосніжний мереживний капот – це був її улюблений колір, він так добре відтіняв її руде волосся, яким він колись так захоплювався. Він також помітив, що вона густо напудрена. І зі смутком подумав, що тепер без цього вже не обійтись, і певно їй самій від цього ще більш смутно. Час! Час! Час! Його невпинна руйнівна робота. Вона старіє, старіє, старіє! І вона нічого не може зробити, тільки засмучуватися, тому що вона чудово знає, як він ненавидить ці страшні ознаки старості в жінок, хоча він ніколи не говорив їй про це і вдавав, що не зважає на них.

Йому було дуже шкода її, і він намагався бути з нею якомога ласкавіше. Дивлячись на неї, він подумав, що Береніс, по суті, ставиться до неї без упередження, тож чому б на додачу до цього позірною примирення з Ейлін не влаштувати їй подорож за кордон. Звичайно, не обов'язково, щоб вона їхала з ним, але приблизно в цей самий час, аби створити враження, що в його подружньому житті все гаразд. Навіть якщо вона поїде з ним на одному пароплаві, – можливо, вже вдасться домовитися з тим Толліфером або ще з кимсь і цим самим збути її з рук. І було б добре, якби ця людина, що візьметься розважати її, була би при ній не тільки тут, але й за кордоном, щоб вона там не заважала йому з Береніс.

– Маєш якісь плани на вечір? – люб'язно запитав він.

– Нічого такого, – холодно відповіла вона, відчуваючи, що за його люб'язністю криється бажання щось від неї домогтися, але що саме, вона не могла здогадатися. – А ти маеш на думці тут пожити якийсь час?

– Так, трошки. У всякому разі час від часу навідуватимусь. Маю певні плани і, можливо, доведеться з'їздити ненадовго за кордон; саме про це і хочу з тобою поговорити.

Він замовк, не впевнений щодо того, як повести далі розмову. Усе це було так складно і важко.

– І я просив би тебе допомогти мені влаштувати прийом для деяких гостей. Ти не проти?

– Ні, – коротко відповіла вона, почувавши, що все це не має ніякого відношення до неї особисто. Вона бачила, що він зовсім не думає про неї, навіть тепер, після того як вони стільки часу не бачилися. Раптом вона відчула себе вкрай стомленою: який сенс дорікати йому.

– Хочеш піти сьогодні ввечері до опери? – запитав він.

– Що ж, якщо ти справді хочеш... – Врешті, якась втіха від того, що він тут, поруч із нею, хоч і ненадовго.

– Звісно, хочу. І хочу, щоб ти пішла зі мною! – відповів він. – Зрештою, ти моя дружина. І це твій дім. І як би ти до мене не ставилася, ми все-таки маємо справляти враження благополучного подружжя. Нікому з нас це не зашкодить, а корисним може бути для обох. Розумієш, Ейлін, – приязно продовжував він, – після всіх цих історій у Чикаго мені тепер лишається одне з двох: або припинити всяку діяльність в цій країні і відійти від справ, що мені, правду кажучи, зовсім не до вподоби, або спробувати зайнятися чимось іншим й десь подалі звідси. І мені зовсім не хочеться зотліти заживо.

– Тобі? Зотліти заживо? – вигукнула Ейлін, дивлячись на нього жвавіше. – Це тобі не загрожує! По-моєму, ти будь-якого мерця на ноги піднімеш!

Ковпервуд посміхнувся.

– Ну, так чи не так, – продовжував він, – все, про що я поки що чув і що могло б мене зацікавити, це будівництво метрополітену в Парижі, та це мене не надто вабить, – а також...

Тут він замовк і задумався. А Ейлін уважно дивилася на нього, намагаючись здогадатися, чи говорить він правду.

– ...і щось подібне в Лондоні. Отож я думаю туди поїхати, аби на місці побачити, як у них там ідуть справи з підземкою.

Не встиг він закінчити, як Ейлін, сама не знаючи чому, – чи тут телепатія або гіпноз, – раптом пожвавішала й просяяла, немов відчувши щось цікаве для себе.

– Справді! – сказала вона. – Звучить дуже привабливо. Але якщо ти дійсно хочеш зайнятися новою справою, сподіваюся, цього разу ти постарашся заздалегідь убезпечити себе від усіляких неприємностей і скандалів. Бо, за що б ти не взявся, ти наче сам їх для себе створюєш, чи то сам їх заводиш, чи то вони виникають самі собою.

– Так, – продовжував Ковпервуд, не зважаючи на її останні слова, – отож, думаю, якщо мені не трапиться нічого більш привабливого, я, мабуть, спробую щось зробити в Лондоні. Щоправда, я чув, англійці не дуже доброзичливі до всяких американських підприємств. Якщо це справді так, то мені навряд чи вдасться там зачепитися, особливо після цієї халепи в Чикаго.

– Ну! Чикаго! – вигукнула Ейлін, уже готова встати на захист Ковпервуда. – Чи варто звертати на це увагу! Будь-яка людина, що має краплю здорового глузду, знає, що ці чиказькі ділки – просто згряя шакалів. По-моєму, Лондон – чудове місце, аби почати нову справу. Тільки слід про все домовитися заздалегідь, щоб не було потім клопоту з концесією, як у Чикаго. Мені завжди здавалося, Френку, – продовжувала Ейлін, зважившись на відвертість (не сподіваючись на подяку, а просто тому що довгі роки життя з ним давали їй на це право), – що ти надто зневажаєш думки інших людей. Хто б вони не були, для тебе вони просто не існують! У цьому і є причина всіх цих зіткнень. І так буде завжди, якщо ти не пересиши себе й не будеш уважнішим до людей. Звичайно, я не знаю твоїх планів, але я певна, що якщо ти зараз почнеш якусь нову справу й хоч трошки зважатимеш на людей, тебе із твоєю винахідливістю і вмінням переконати будь-кого ніщо не зупинить. Ось і все!

І вона замовчала, вичікуючи, що він їй на це відповідь.

– Дякую, – промовив він. – Мабуть, ти права. Не знаю. У всякому разі я всерйоз подумую про цю лондонську підземку.

Ейлін, відчуваючи, що він для себе вже щось вирішив, продовжила:

– Звичайно, що стосується нас з тобою, я знаю, що ти мене більше не любиш і вже не любитимеш. Тепер я це бачу. Але я також добре знаю й відчуваю, що я все-таки щось значила у твоєму житті, і хоча б через одне те, через що мені довелося пройти з тобою у Філадельфії й у Чикаго! – ти не можеш так просто викинути мене геть, наче старе взуття. Це несправедливо! І врешті тобі самому це не принесе добра. Я завжди вважала і вважаю, що ти маеш поводитися як слід зі мною хоча б для вигляду: приділяти мені хоч трошки уваги й не залишати мене тут у повній самотності день за днем, місяць за місяцем без жодного слова, жодного листа...

І тут він знову – як уже багато разів у минулому – побачив, як вона немов задихається, а її очі наливаються сльозами. Вона відвернулася, не в змозі більше говорити. І водночас Ковпервуд зрозумів: Ейлін готова піти на поступки, про що він мріяв відтоді, як Береніс прийшла до нього в Чикаго. Це ясно. Але до якої міри вона готова поступатися, цього він ще збагнув.

– Зараз мені треба підшукати для себе щось нове, – сказав він, – і також знайти для цього капітал. Тому я й думаю пожити тут якийсь час і нехай все виглядатиме так, наче все йде як раніше. Це справить гарне враження. Ти знаєш, були часи, коли я серйозно подумував про розлучення. Але якщо ти справді здатна поставити хрест на минулому і задовольнитися тим, що я тобі пропоную, і не сперечатися зі мною через мое особисте життя, я думаю, ми могли б дійти певної згоди. Певен, що могли б. Я вже не такий молодий, як раніше, і якщо я зберегаю за собою право розпоряджатися своїм особистим життям, то не бачу, чому це заважає нам зберігати гарні стосунки, ба навіть ми могли б їх покращити. Ти згодна зі мною, хіба не так?

І оскільки Ейлін вже не мріяла ні про що інше, як тільки лишатися його дружиною, і попри всю несправедливість його поводження з нею, бажала йому успіху в справах, – вона відповіла:

– А що ж іще мені лишається? У тебе всі карти в руках. А в мене що? Справді, що?

І тут Ковпервуд зважився заговорити про подорож. Він сказав, що має поїхати й, оскільки Ейлін вважає, що для суспільства виглядатиме краще, якщо вона поїде з ним, то в нього немає заперечень і навіть він згоден на повідомлення в пресі, що засвідчать мир і гармонію у їхньому подружжі, звісно, якщо Ейлін не наполягатиме на повсякденних формальних речах і не втручатиметься в його особисте життя.

– Ну що ж, якщо ти так хочеш... У всякому разі я нічого від цього не втрачаю, – відповіла Ейлін, думаючи, однак, що за всім цим має стояти якась жінка і ймовірніше за все, це дівчисько Береніс Флемінг? І якщо так, то ні на які поступки вона не піде. Ні, ніколи вона не допустить такої ганьби, щоб він відкрито зв'язався із цією нахабною й хитрою вискочкою! Ніколи, ніколи!

Цікаво, що в той час як Ковпервуд вважав, що домогся значного успіху і так швидко, Ейлін теж святкувала певний вигравш: і хоч як важко їй було душити свої почуття, та що більше Ковпервуд привселюдно приділятиме їй увагу, то очевидніше буде для всіх, що він належить їй, і тим більшим буде її суспільний, хоч і не особистий, тріумф.

Розділ 13

Зацікавити Коула дати поштовх лондонській справі через Гривза й Геншо було не складно. Приемна вечірка за столом, і Коул сам висловив думку, що Лондон для такої людини, як Ковпервуд, безсумнівно може запропонувати набагато більше можливостей, ніж Чикаго. І тоді він, звісно, був би радий почути про можливість для інвестицій.

Ковпервуд лишився так само задоволений і своєю розмовою з Едвардом Бінгхемом, від якого почув потрібну інформацію щодо Брюса Толліфера. За словами Бінгхема, Толліфер зараз знаходиться у жалюгідному стані. Колись це була людина з гарними зв'язками й заможна, та тепер він втратив і те, і те. Він і досі лишався вродливим, хоча був потертим життям. Донедавна його нерідко бачили серед гравців, картярів та інших осіб поганої репутації; більшість його колишніх знайомих й приятелів, імовірно, давно викреслили його зі свого життя.

Однак останнім часом, Бінгхем мав визнати, Толліфер, здається, узявся за розум і якимось чином намагається реабілітувати себе. Зараз живе один, у скромному, так званому холостяцькому пансіоні «Альков» на П'ятдесят третій вулиці і навіть іноді з'являється в найкращих ресторанах. Напевно шукає нагоди якимось влаштуватися: або підчепити заможну даму, що буде рада заплатити за його послуги, або знайти місце агента в якійсь маклерській фірмі, що, беручи до уваги його колишні зв'язки, може запропонувати йому пристойну платню.

Цей критичний висновок Бінгхема викликав у Ковпервуда посмішку, адже він саме мав на меті скористатися послугами Толліфера.

Ковпервуд подякував Бінгхему й негайно зателефонував Толліферу в «Альков». У той самий час цей джентльмен лежав напіводягнений у себе в номері, у похмурому настрої, чекаючи, поки проб'є п'ята година і знову він пуститься в «похід», як він називав свої блукання по ресторанах, клубах, театрах і барах з метою обмінятися привітанням з кимось із старих знайомих, всіляко намагаючись відновити колишні зв'язки, а при нагоді й зав'язати нові.

Стояв прохолодний лютневий день. Була лише третя година, коли Толліфера покликали до телефону і він, шаркаючи зношеними нічними пантофлями, скуйовджений, з цигаркою у руці, зійшов до вестибюля.

Ледь почувши: «Говорить Френк Ковпервуд...», Толліфер відразу виструнчився і внутрішньо зібрався. Адже це ім'я постійно миготіло на перших сторінках газет.

– Так, містере Ковпервуд! Чим я можу бути вам корисним? – голос Толліфера являв суміш зосередженості, розуміння й готовності виконати будь-яке прохання.

– Маю до вас ділову пропозицію, яка, думаю, вас зацікавить, містере Толліфер. Буду радий вас бачити, якщо ви заглянете до мене в контору завтра о пів на одинадцяті. Можна чекати вас о цій годині?

У голосі Ковпервуда, як відзначив про себе Толліфер, не було зверхності вищого стосовно нижчого, але в ньому звучала владність і звичка наказувати. Толліфер, при всій своїй винятковій зарозумілості, був у край заінтригований і навіть схвильований.

– Звісно, містере Ковпервуд. Неодмінно буду, – негайно відповів він.

Що б це могло означати? Напевно, розповсюдження якихось акцій? Якщо так, він із задоволенням візьметься за таку справу. Сидячи у себе в номері, Толліфер роздумував про цей несподіваний телефонний дзвінок і намагався пригадати, що він читав про Ковпервудів. Писали про їх намагання проникнути до нью-йоркського вищого світу, потім були якісь чутки про їхній провал. Але думки Толліфера самі собою поверталися до ідеї про роботу, до можливості нових знайомств, і його охоплювало дивне почуття радісного хвилювання. Він почав роздивлятися своє обличчя й постать в цілому; потім оглянув свої костюми. Треба буде поголитися й вимити голову в перукарні, а костюм віддати в чистку й випрасувати. Сьогодні ввечері, мабуть, вже не варто виходити. Краще відпочити, аби завтра виглядати свіжішим.

Наступного ранку він з'явився до Ковпервуда в контору виголений, освіжений і люб'язний, яким він уже давно не бував. Адже, можливо, це обіцяло новий початок у житті! Принаймні так він сподівався, коли увійшов до кабінета і побачив перед собою визначну людину, що сиділа за неосяжним письмовим столом з палісандрового дерева. Одначе тут Толліфер відразу скис, почуваячись доволі непевно, бо людина, що сиділа перед ним, хоча їй ніяк не можна було дорікнути в нечемності, і навіть виказувала певну привітність, була надто недосяжна. Толліфер одразу відзначив про себе привабливість, силу і владність Ковпервуда. Ці великі, магнетичні й водночас непроникні сині очі, і руки сильні, гарні, що так невимушено лежали на столі, а на правій руці, на мізинці, проста золота каблучка.

Цю каблучку багато років тому подарувала Ковпервуду Ейлін. Він тоді сидів у філадельфійській в'язниці і знаходився на найнижчій точці усього свого висхідного життєвого шляху. Ейлін подарувала йому цю каблучку на знак своєї невмирущої любові, і відтоді Ковпервуд ніколи її не знімав. І от тепер він збирається найняти цього молодика, цього денді й доручити йому розважати свою дружину, щоб вона не завадила йому, Ковпервуду, спокійно насолоджуватися товариством іншої жінки. Хіба це не форма морального занепаду! Він повністю це усвідомлював. Але що ще він мав робити? Адже все це впливає з обставин, створених самим життям, обставин, що підкоряють собі і його, й інших людей, і тут нічого не можна змінити. Занадто пізно. Тож треба діяти рішуче, зухвало, нещадно, аби змусити всіх прийняти твої методи й вчинки як щось неминуче. Подивившись на Толліфера спокійним холодним поглядом, Ковпервуд, вказуючи йому на стілець, сказав:

– Сідайте, будь ласка, містере Толліфер. Я зателефонував вам тому, що хочу доручити вам одну справу, для якої потрібна людина з великим тактом і світським досвідом. Деталі я поясню пізніше. Маю сказати, що перш ніж подзвонити вам, я поцікавився вашим минулим і вашим нинішнім становищем; я зробив це не з метою зашкодити вам, запевняю вас. Навпаки. Думаю, я можу бути вам корисний, якщо ви, зі свого боку, зможете зробити послугу мені.

І тут він привітно посміхнувся Толліферу, так що Толліфер, хоч і трохи непевно, так само привітно посміхнувся у відповідь.

– Сподіваюся, що ви не дізналися нічого, що б настільки говорило проти мене, аби відмовитися від цієї розмови, – несміливо сказав він. – Маю визнати, що не завжди вів цілком благопристойне життя. Боюся, що я для цього не створений.

– Дуже ймовірно, це правда, – надзвичайно люб’язно й співчутливо відгукнувся Ковпервуд. – Однак, перш ніж ми поговоримо про це, я хочу попросити вас цілком щиро й відверто розповісти мені все про себе. Справа, яку я маю на увазі, вимагає, щоб я знав усе про вас.

Він дуже привітно поглянув на Толліфера, і той, підбадьорений, коротко, але цілком чесно, розповів всю історію свого життя від самого дитинства. Після чого Ковпервуд, який слухав його з цікавістю, дійшов висновку, що цей тип, мабуть, навіть трохи краще, ніж він думав спочатку, не дуже розважливий – щирий і нерозбірливий гульвіса, проте аж ніяк не підступна і своєкорислива людина. Тому Ковпервуд вирішив, що може говорити з ним набагато відвертіше, ніж збирався спочатку.

– Отже, якщо говорити про фінанси, ви зараз на міліні?

– Більш-менш так, – криво посміхнувшись, відповів Толліфер. – Думаю, я насправді завжди був на цій міліні.

– Що ж, на ній завжди товчеться багато народу. Але скажіть мені, чи останнім часом ви дійсно намагалися зібратися з силами й знову повернутися в ті кола, до яких колись належали?

Ковпервуд помітив, як гірка тінь, наче хмара, промайнула по обличчю Толліфера.

– Так. Намагався, – із зусиллям вимовив він.

І на його губах знову з'явилася та сама іронічна, майже безнадійна посмішка.

– І як іде справа?

– Відверто кажучи, зараз похвалитися, по суті, нема чим. У тому колі, до якого я раніше належав, треба мати значно більше грошей, ніж я маю тепер. Я розраховував влаштуватися агентом у якийсь банк або маклерську фірму, де працюють люди, яких я знав у Нью-Йорку. Тоді я міг би дещо заробити для себе і для банку, а також зайти в стосунки з людьми, що могли б бути мені справді корисними...

– Зрозуміло, – сказав Ковпервуд. – Але оскільки ви розгубили ваші зв'язки, здійснити цей план не дуже просто. А ви справді думаете, що, знайшовши таку роботу, зуміли б знову завоювати колишнє положення?

– Не знаю. Стверджувати не можу. Сподіваюсь, що так. Легка нотка сумніву, що пролунала в тоні Ковпервуда, сильно похитнула впевненість Толліфера. Але він зробив над собою зусилля й продовжував:

– Я ще не такий старий і вже не настільки опустився; на світі чимало людей, що їх життя викидало на узбіччя, але вони повертались на шлях. Головна біда – це те, що в мене мало грошей. Якби я мав достатньо грошей, я б уже ніколи не збився з дороги. Проблема в бідності і більше ні в чому. Але ж я себе не вважаю пропавшою людиною, навіть зараз. Я ще спробую, і завжди є завтра.

– Мені до вподоби такий настрій, – сказав Ковпервуд. – Сподіваюся, ви не помиляєтесь. У всякому разі влаштувати вас у маклерську контору, думаю, буде нескладно.

Толліфер відразу пожвавішав.

– Я б цього дуже хотів, – сказав він серйозно і майже з сумом. – Для мене це справді було б можливістю почати все спочатку.

Ковпервуд посміхнувся.

– Гаразд, – сказав він, – я думаю, що це можна влаштувати без проблем. Але за однієї умови: віднині не вплутуватися ні в які історії. Це дуже важливо, беручи до уваги характер справи, яку я маю намір вам доручити. Справа ця ніяк не накладає на вас зобов'язань стосовно вашого особистого життя, але вона означає, що принаймні деякий час вам доведеться приділяти особливу увагу одній дамі, тобто робити те саме, про що ви мені щойно розповідали. Отже, вам доведеться приділяти увагу доволі привабливій жінці дещо старше за вас.

Щойно Ковпервуд сказав це, у Толліфера одразу майнула думка, що це, імовірно, якась багата літня дама, знайома Ковпервуда, з якою він пов'яже серйозні фінансові плани, а Толліферу відводиться роль принади.

– Звичайно, – відповів він, – якщо я можу бути вам цим корисний, до ваших послуг, містере Ковпервуд.

Тут Ковпервуд, відкинувшись на спинку крісла й задумливо постукуючи кінчиками пальців, дивився на Толліфера холодним поглядом, явно його оцінюючи.

– Жінка, про яку я говорю, містере Толліфер, моя дружина, – коротко, із цинічною незворушністю сказав він. – Уже багато років ми з місіс Ковпервуд перебуваємо... не те, щоб у поганих стосунках, це не зовсім вірно, – але в певному віддаленні одне від одного.

Тут Толліфер кивнув, наче запевняючи, що він цілком розуміє, але Ковпервуд швидко продовжував:

– Це не означає, що ми завжди в такому стані. Або що я хочу отримати які-небудь докази проти неї для суду. Ні. Вона має право розпоряджатися своїм особистим життям, хоч, звісно, не виходячи за певні рамки. Я не потерплю ніякого публічного скандалу й не дозволю нікому вплутати її в якусь брудну історію.

– Я розумію, – вставив Толліфер, збагнувши, що тут треба бути надзвичайно обережним і в жодному разі не переступати певних меж, якщо він хоче мати зиск з цієї пропозиції.

– Думаю, що не зовсім розумієте, – сухо заперечив Ковпервуд, – але постараюся пояснити так, щоб ви зрозуміли. Місіс Ковпервуд колись була надзвичайно

вродливою, однією з найкрасивіших жінок, яких мені довелося бачити. Вона й зараз ще дуже гарна собою, хоча вже в літах. Але могла б бути ще краще, якби не віддавалася всіляким похмурым думкам. Причина полягає в нашому розриві, і це цілком моя провина, я її ні в чому не звинувачую, – сподіваюсь, ви це добре засвоїли...

– Так, – відповів Толліфер, що слухав з напруженим інтересом.

– Місіс Ковпервуд дозволила собі трохи опуститися, не стежить за своєю зовнішністю, ні з ким не зустрічається – вона, звісно, вважає, що має виправдання цьому, але насправді це не так. Вона ще надто молода й попереду в неї багато, заради чого варто жити, що б вона не думала.

– Мені здається, я розумію її почуття, – знову перебив Толліфер, наче не зовсім погоджуючись, що Ковпервуду сподобалося. Адже свідчило про деяку чуйність і розуміння.

– Можливо! – сухо відповів Ковпервуд. – Справа, яку я мав намір вам доручити і для якої, звісно, забезпечу вас потрібними коштами, полягатиме в наступному: ви маєте докласти зусиль, аби зробити її життя цікавішим і яскравішим, ніж зараз, – не обов'язково про все мені доповідати; а дружина моя в жодному разі не повинна нічого знати про нашу з вами розмову. Вона надто багато часу проводить на самоті. Знайомих у неї мало, і до того ж це не ті люди, з якими варто зустрічатися. Отже, я звернувся до вас, щоб почути, чи можете ви, маючи відповідні можливості, не виходячи з рамок життєвих світських умовностей, розширити якимось чином коло її інтересів, познайомити її з людьми, які більше відповідають її положенню й характеру? Мушу додати, що не маю на увазі вищі кола суспільства, – ні їй, ні мені це не потрібно. Але є проміжні верстви, де можна зав'язати цікаві знайомства, приємні для неї, та й для мене. Отже, якщо ви розумієте, що я маю на увазі, то, можливо, у вас є якісь ідеї.

У відповідь Толліфер з усією можливою докладністю окреслив ті можливості, які б дозволили урізноманітнити життя Ейлін. Ковпервуд слухав його уважно й, схоже, лишився задоволений тим, як Толліфер схопив суть ситуації.

– І ще одне, містере Толліфер, – сказав він. – Майте на увазі, що вашою роботою в маклерській фірмі, яку я для вас влаштую, керуватиму я сам. Сподіваюся, ми добре зрозуміли один одного?

– Так, містере Ковпервуд! – відповів з посмішкою Толліфер, піднімаючись зі стільця.

– Гаразд. Можливо, ми тепер з вами не скоро побачимося знову, але ви отримаєте від мене вказівки. Я подбаю про те, щоб на ваше ім'я був відкритий рахунок. Думаю, це все. До побачення!

Це прощання, що супроводжувалося спокійним відстороненим поглядом, знову змусило Толліфера ще раз гостро відчувати, яка глибока прірва відокремлює його від цієї людини.

Розділ 14

Ця несподівана розмова надзвичайно підбадьорила Толліфера. Вийшовши з контори Ковпервуда, він негайно відправився на П'яту авеню подивитися на його розкішний палац. Оглянувши з усіх боків цей італійський палаццо з його чудовою архітектурою і ліпними прикрасами й відчуваючи присмак якоїсь дивної пригоди, він гукнув кеб і поїхав до ресторану «Дельмоніко», на розі П'ятої авеню й Двадцять сьомої вулиці. У години сніданку цей ресторан наповнювали найамбітніші представники нью-йоркського суспільства: театральні зірки, художники, адвокати, журналісти та інші знаменитості сходилися тут, аби подивитися на інших і показати себе. Толліфер пробув там недовго, але встиг перемовитися щонайменше з шістьма помітними представниками цього світу, а завдяки своїй жвавій і самовпевненій поведінці привернув до себе увагу й багатьох інших.

Тим часом Ковпервуд віддав розпорядження в Центральне акціонерне кредитне суспільство, де він був акціонером і одним із директорів, повідомити певного Брюса Толліфера, що проживає в пансіоні «Альков» на П'ятдесят третій вулиці біля Парк-авеню, що він прийнятий на роботу до спеціального розрахункового відділу і, якщо він негайно з'явиться, йому будуть дані інструкції у зв'язку з покладеним на нього дорученням. З'явившись того ж дня за викликом і отримавши аванс місячної платні з розрахунку двісті доларів на тиждень, Толліфер відчув себе на сьомому небі. Він вирішив почати з того, щоб ознайомитися з біографією Ковпервуда й особливо з його життям у Нью-Йорку, і взявся обережно довідуватися не тільки серед журналістів і репортерів, але й

серед завсідників шикарних ресторанів і кабачків на Бродвеї та на Сорок другій вулиці – в «Джилсі-Хаус», в «Мартініці», в «Мальборо», в «Метрополітені» – цій Мецці світських гульвіс.

Дізнавшись, що Ейлін інколи бачили в товаристві того чи іншого актора в деяких ресторанах, на перегонах або в інших громадських місцях, він вирішив, що спочатку треба завести знайомства в тих компаніях, де вона може з'явитися: бути представленим їй за всіма правилами – звісно це найкращий можливий успішний початок.

А Ковпервуд, вирішивши для себе проблему соціального ескорту для Ейлін, відчув нарешті полегкість і отримав змогу спокійно зайнятися ліквідацією своїх чиказьких підприємств чи хоча б деяких із них. Водночас він чекав результату переговорів Коула із представниками лінії Чаринг-Крос. Тут його головною метою було тягнути час, поки він зможе розраховувати на вигідні для себе умови.

Тому, коли до нього прийшов Джаркінс і повідомив, що Гривз і Геншо дуже хочуть знову побачитися з ним, Ковпервуд зробив вигляд, що це його мало цікавить. Якби вони справді готові були зробити йому вигідну пропозицію, а не просто потеревенити, як минулого разу, і якщо вони зможуть приїхати впродовж наступних десяти днів...

Джаркінс після цієї розмови одразу телеграфував своєму лондонському партнерові Клурфейну, що треба негайно діяти. За двадцять чотири години містер Гривз і містер Геншо вже сиділи в каюті океанського пароплаву, що прямував до Нью-Йорка. Після приїзду вони провели кілька днів у кабінеті із Джаркінсом і Рендольфом, обговорюючи умови пропозиції, з якою вони можуть виходити на Ковпервуда. Домовившись про день зустрічі і навіть не здогадуючись, що все йде за сценарієм Ковпервуда, вони постали перед ним у супроводі Джаркінса й Рендольфа, що так само й гадки не мали стосовно своєї ролі в цій партії.

Ковпервуд знав, що Гривз і Геншо мають великий досвід у будівництві й солідну репутацію в Англії. Це були доволі заможні люди, як повідомив йому Сіппенз. Окрім того контракту, що вони уклали з Електротранспортною компанією на прокладання тунелів і будівництво станцій нової підземки, вони нещодавно відкупили в неї за тридцять тисяч фунтів стерлінгів право на придбання парламентської ліцензії на все підприємство.

Однак було очевидно, що Електротранспортна компанія переживала зараз скрутні часи. Серед її акціонерів знаходилися Райдер, лорд Стейн, Джонсон, дехто з їхніх друзів – усі люди досить солідні, досвідчені щодо різних юридичних і фінансових тонкощів, однак ніхто з них не мав жодного уявлення про те, як фінансувати і як налагодити подібне підприємство. До того ж своїх коштів для фінансування цієї справи в них не було. Лорд Стейн свого часу вклав значну суму у дві центральні лінії – Районну й Метрополітен, але прибутку так і не отримав. Звідси його бажання відскіпатися від лінії Чаринг-Крос і пропозиція переуступити право власності на неї Гривзу й Геншо за тридцять тисяч фунтів стерлінгів понад ті десяти тисяч, які вони внесли раніше за підряд на прокладання й устаткування тунелів. Природно, що Ковпервуд, маючи на думці проект нової кільцевої лінії, був зовсім не проти прибрати до рук лінію Чаринг-Крос, яку можна було б експлуатувати самостійно, а у випадку, якби йому вдалося захопити контроль над старими лініями, – створити єдину мережу старих і нових ліній. Тож для нього це була чудова зачіпка.

Тим не менше, коли Гривз і Геншо, у супроводі Джаркінса й Рендольфа, що доклали чимало зусиль, аби влаштувати цю зустріч, з'явилися у кабінеті Ковпервуда, вони нашттовхнулися на досить прохолодний прийом. Гривз був людиною високої і міцної статури, що випромінювала впевненість у власній значущості. Геншо – теж високий, але блідий, худий, справляв враження людини більш світської. Переглянувши плани й документи, які вони розклали перед ним на столі, і ще раз уважно вислухавши всю історію, наче він чув її вперше, Ковпервуд поставив їм лише кілька питань.

– Гаразд, джентльмени, припустимо, що я зацікавлений цією справою настільки, що захочу познайомитися з нею якомога детальніше, – сказав він, – скільки часу ви могли б надати мені на її вивчення? Адже, наскільки я розумію, ви пропонуєте мені ваш контрольний пакет акцій разом із контрактом на будівництво дороги, чи не так?

При цих словах обличчя Гривза і Геншо витягнулися, тому що нічого подібного вони не мали на думці. Вони поспішили пояснити, що пропонують йому купити за тридцять тисяч фунтів стерлінгів половину акцій. Інші п'ятдесят відсотків і контракт на будівництво вони хотіли б лишити за собою. Однак – наївно пояснювали вони – за цю частку вони готові використати свій вплив для збуту акцій ціною по сто доларів, на загальну суму у вісім мільйонів; акції ці були випущені Електротранспортною компанією, проте вона не змогла їх розпродати й поступилася їм своєю половиною. Вони також додали, що така людина, як

Ковпервуд, безсумнівно, зуміє організувати фінансування й експлуатацію дороги так, щоб вона давала дохід. У відповідь Ковпервуд лише посміхнувся: не будівництво чи експлуатація нової лінії цікавили його, він мріяв про контроль над усією мережею підземних залізниць.

– Та ж наскільки я зрозумів з нашої бесіди, ви маєте отримати неабиякий дохід від будівництва дороги для вашої компанії, не менш десяти відсотків за моєю оцінкою? – запитав Ковпервуд.

– Ми розраховуємо на звичайний при будівельних підрядах прибуток, не більше того, – відповів Грівз.

– Цілком можливо, – люб'язно зауважив Ковпервуд. – Але якщо я правильно вас розумію, ви двоє, джентльмени, очікуєте заробити щонайменше п'ятсот тисяч доларів на будівництві дороги, не враховуючи доходів, які ви одержите як акціонери тієї самої компанії, для якої ви виконуєте підряд?

– Але ж за наші п'ятдесят відсотків ми сподіваємося залучити до справи деякі англійські капітали, – пояснив Геншо.

– І який саме англійський капітал? – обережно запитав Ковпервуд, бо йому спало на думку, що якби йому вдалося роздобути п'ятдесят один відсоток акцій Чаринг-Крос, про це варто було б подумати.

Але з їхньої відповіді стало зрозуміло, що вони й самі ще не знали, яку суму складе цей капітал. Тож якщо Ковпервуд увійде до справи, візьме на себе зобов'язання внести необхідну заставу в державних цінних паперах і надати всьому підприємству певності, то, можливо, що двадцять п'ять відсотків усіх витрат вдасться покрити за рахунок продажу акцій публіці.

– Але чи можете ви це гарантувати? – поцікавився Ковпервуд. – Інакше кажучи, згодні ви обумовити вашу участь у справі зобов'язанням мобілізувати цей капітал, перш ніж отримаєте акції?

Ні, звичайно, цього вони не можуть. Але якщо виявиться, що вони не зберуть необхідну суму, тоді, мабуть, їм доведеться поступитися, і вони залишать за собою менше п'ятдесяти відсотків акцій, скажімо, тридцять або тридцять п'ять, але за умови, що підряд на будівництво залишиться за ними.

Тут Ковпервуд знову посміхнувся.

– Мене от що цікавить, джентльмени, – сказав він, – ви так добре обізнані у всьому, що стосується інженерної, технічної сторони справи, але чомусь фінансову сторону вважаєте менш складною. А насправді це зовсім не так. Так само, як вам довелося багато років учитися, а потім довго працювати, перш ніж ви досягли того положення й тієї репутації, які дають вам можливість отримувати такі підряди, як нинішній, – так само й мені, фінансистові, довелося пройти довгий шлях. І, звісно, даремно ви думаєте, що якийсь підприємець, хоч який багатий, погодиться викласти зі своєї кишені гроші на будівництво й експлуатацію такої великої дороги. Це надто великий ризик. Будь-який фінансист змушений буде діяти зовсім так само, як збираєтесь діяти ви: змусити інших людей вкласти свої капітали. І жоден фінансист не візьметься шукати гроші на будь-який проект, перш ніж не забезпечить прибуток для себе, а вже потім для вас – для тих, чиї капітали він вкладає в цю справу. А для цього він має забезпечити собі значно більше, ніж п'ятдесят відсотків акцій.

Гривз і Геншо промовчали у відповідь, і він продовжив:

– А ви не тільки хочете, щоб я вклав капітал, або у всякому разі більшу частину необхідної суми, що дасть вам можливість зібрати решту, – ви хочете, щоб я заплатив вам ще за будівництво, а після всього цього експлуатував збудовану на мої гроші дорогу разом з вами. Якщо ви маєте на думці саме це, то нам більше нема про що говорити. Мене це не може зацікавити. Натомість я міг би купити у вас ваш опціон^[1 - Опціон – право на переважне придбання випуску акцій, що передається за винагороду.], за який ви заплатили тридцять тисяч фунтів стерлінгів, якщо це передасть у мої руки контрольний пакет акцій, і тоді, мабуть, можна було б залишити за вами вашу частку в десять тисяч фунтів стерлінгів і контракт на будівництво, – але не більше. Адже крім усього цього, наскільки я знаю, там ще гарантійних паперів на шістдесят тисяч фунтів, за якими теж треба виплачувати чотири відсотки.

Джаркінс і Рендольф відчули, що вони чогось не додумали в цій справі. А Гривз і Геншо дивилися один на одного з сумнівом, розуміючи, що вони все зіпсували в ситуації, де могли отримати зиск.

– Гаразд, – вимовив нарешті Гривз, – вам, звісно, краще знати, як вам діяти, містере Ковпервуд. З нашого боку, ми можемо запевнити вас, що розумнішої

пропозиції за нашу не може бути. Лондон – ідеальне місце для будівництва підземної залізничної дороги. У нас немає єдиної підземної мережі, і такі лінії, як ця, безумовно, необхідні; її так чи так будуватимуть, і гроші обов'язково знайдуться.

– Можливо, – відповів Ковпервуд, – але що стосується мене, я волю почекати; якщо ви за якийсь час, зваживши ваші можливості, переконаєтеся, що вам із цією справою не впоратися, і у вас виникне бажання звернутися за моєю підтримкою, ви можете повідомити мене про це письмово – і я подумаю. Але мушу заздалегідь сказати: ви можете розраховувати на мою участь у цій справі тільки в тому випадку, якщо умови диктуватиму я. Зрозуміло, це не значить, що я втручатимусь в умови вашого контракту на будівництво. Це, я думаю, можна залишити, як воно є, за умови, звичайно, що ваші кошториси на устаткування виявляться задовільними.

Він замовк і забарабанив пальцями по столу, немов натякаючи, що розмова закінчена; але коли англійці піднялися й почали прощатися, він додав:

– Оскільки ми тут ні про що серйозне не домовилися, я був би вам вельми вдячний, джентльмени, якби ця наша сьогоднішня розмова залишилася між нами.

Потім він зробив знак Джаркінсу почекати й, коли всі вийшли, повернувся до нього й сказав:

– Джаркінсе, ваша проблема в тому, що ви не можете довести справу до кінця, навіть коли успіх уже майже у вас у руках. От і сьогоднішня справа. Ви приводите до мене людей, що, за вашими і за їхніми словами, мають на руках великий підряд на будівництво метрополітену в Лондоні. Адже якщо за це взятися з розумом, то кожен з нас міг би мати з такого підприємства величезний зиск. Проте ці люди приходять до мене, не маючи жодного уявлення про те, як я веду справи. Але ж вам це чудово відомо: я безумовно маю отримати контроль, повний контроль. Я не певен, що вони навіть зараз зрозуміли, який я маю величезний досвід і як би я міг розвернутися, отримавши такий чудовий підряд. А вони гадають, що я можу спокуситися половиною прибутку, а контроль залишиться в них і їхніх друзів. Попереджаю вас, Джаркінсе, – тут Ковпервуд так подивився на нього, що в Джаркінса пішов мороз поза шкірою, – якщо ви хочете бути мені корисним, не витрачайте час на безглузду пропозицію й потурбуйтеся про те, аби представити мені докладну й вичерпну інформацію про лондонську

підземну мережу й пов'язані з нею можливості. А будь-які ваші особисті міркування з приводу мене й моїх справ можете залишити при собі. Якби ви, перш ніж привести до мене цих людей, навідалися б до Лондона і з'ясували на місці все, що про них потрібно знати, ви б не змусили ні мене, ні їх марнувати час.

– Так, сер! – відповів Джаркінс. Цей гладкий чоловічок років сорока, з чорними швидкими очима, маленьким гострим носом і м'якими пухкими губами, одягнений, наче модель із вітрини, зараз від сильного хвилювання увесь обливався потом. Він завжди мріяв про якусь велику і вдалу аферу, яка одразу зробила б його архімільйонером і знаменитістю, яку всі пізнають на прем'єрах, спортивних матчах, собачих виставках та інших великосвітських видовищах. У Нью-Йорку і в Лондоні у нього численні знайомства.

Ковпервуд знав це й розумів, що Джаркінс йому ще може стати в нагоді; однак зараз він не бачив потреби розкривати перед ним карти й обмежувався тільки натяками, вважаючи що цього цілком достатньо, аби спонукати Джаркінса кинутися навздогін за Гривзом і Геншо й знайти з ними спільну мову. Можливо, він навіть вирушить до Лондона... що ж, кращого рекламного агента годі й шукати.

Розділ 15

І справді, не минуло й декількох днів після від'їзду містера Гривза й містера Геншо, як Джаркінс уже поплив слідом за ними до Лондона і просто не міг дочекатися того, аби стати безпосереднім учасником грандіозної авантюри, яка нарешті принесе йому омріяні мільйони.

Хоча перший крок, зроблений Ковпервудом на шляху до придбання лінії Чаринг-Крос, а саме, його розмова з Гривзом і Геншо, не приніс тих результатів, на які він, начебто, розраховував, це аж ніяк не вплинуло на його рішучість продовжувати справу. Враховуючи інформацію, отриману від Сіппенза, Ковпервуд твердо вирішив добитися концесії на будівництво підземної лінії в Лондоні, навіть якщо в нього нічого не вийде з лінією Чаринг-Крос. У зв'язку із цим у нього вдома відбувалися наради, влаштовувалися звані обіди, і в Ейлін створювалося враження, що вони з Ковпервудом потроху повертаються до

колишнього способу життя, до того колишнього життя в Чикаго, про яке вона зберігала найщасливіші спогади. Вона іноді запитувала себе: а чи не могла ця чиказька катастрофа, – немов чудесний поворот долі, – змусити Ковпервуда тверезіше поглянути на життя і повернутися, хоча б позірно, до колишніх стосунків з нею. Хай навіть вона для нього вже нічого не значить, для неї це все одно втіха.

Насправді ж Ковпервуд з кожним днем усе більше відкривав для себе Береніс. Їй була властива певна грайливість, навіть примхливість, що у поєднанні з її розсудливістю і поетичністю натури надавали їй надзвичайної чарівності в його очах.

Одна з її витівок, що глибоко вразила Ковпервуда, сталася ще в Чикаго. Якось увечері вони поїхали вечеряти в готель, де вже були кілька днів тому. Перед тим Береніс запропонувала йому пройтися до лісу поблизу, і там, на узліссі серед посипаних снігом сосен і дубів, він раптом побачив виліплена зі снігу фігуру, яка виявилася трохи карикатурною, але точною копією його самого. Береніс навмисно приїхала сюди вранці, аби зліпити цього сніговика. Замість очей вона вставила два блискучі голубувато-сірі камінчики, а ніс і рот зробила із соснових шишок, дуже вдало підібравши їх за формою й величиною. Ще напередодні вона поцупила в Ковпервуда один із його капелюхів, який тепер підкреслював подібність сніговика з Ковпервудом. Несподівано угледівши серед дерев цього двійника, освітленого проміннями вечірнього вогненно-червоного сонця, Ковпервуд навіть здригнувся.

– Оце так, Беві! Вмієш здивувати! І коли тільки ти встигла? – І він розреготався. Сніжний Ковпервуд, з дещо надмірним носом, дивився на нього, зіщулившись, зовсім як живий.

– Сьогодні вранці. Приїхала сюди одна й виліпила мого любого сніговичка.

– Просто копія мене! – з подивом сказав Ковпервуд. – Мабуть, витратила чимало часу?

– Напевно, годину. Не більше.

Вона відступила на крок і з гордістю подивилася на свою роботу. Потім, вихопивши в Ковпервуда тростину, приставила її збоку до однієї з позначених

дрібними камінчиками кишень.

– Хіба не красень! Увесь зі снігу, шишок і кам'яних гудзичків.

Вона піднялася навшпиньки й поцілувала сніжне опудало в губи.

– Беві! Якщо ти хочеш цілуватися... – Ковпервуд схопив її в обійми, і йому видавалося, що він тримає в руках якогось лісового ельфа. – Береніс! Ти мене з розуму зводиш! Ти людина чи лісова фея, чаклунка?

– А ти не знав?

І вона відкинулася й потягнулася до нього обома руками. – Так, я чаклунка, – вона розчепірила пальці рук. —

І можу перетворити тебе на сніг і лід.

– Береніс! Господи! Знаєш, інколи мені здається, що ти сама зачарована. Але ти можеш чаклувати наді мною, скільки завгодно. Тільки... не залишай мене!

І, міцно пригорнувши її до грудей, він поцілував її.

Але Береніс вирвалася з його обіймів і знову підбігла до сніжної фігури.

– Ну от! – вигукнула вона. – Ти все зіпсував. Виявляється, він – не справжній. А я намагалася зробити його зовсім живим. Він був такий великий, холодний. І стояв тут і чекав на мене. А тепер треба його знищити, щоб ніхто не бачив його й не знав, крім мене.

І, схопивши тростину Ковпервуда, вона вдарила нею із усього розмаху й розвалила фігуру.

– Тож бачиш: я тебе створила, і я ж тебе й зруйную.

І вона, сміючись, розкидала сніг своїми затягнутими в рукавички ручками. А Ковпервуд дивився на неї із замилюванням.

– Ходімо, Беві, кохана! Кажеш, ти мене створила, ти мене знищиш? Гаразд, я згоден, тільки не залишай мене. Знаеш, з тобою я наче переносуюся в невідомий світ, точно ти переді мною його відкриваєш – чудесний, незрозумілий, твій власний! І яке це щастя! Ти мені віриш, Беві?

– Звичайно, любий, звичайно, – відповіла Береніс таким спокійним і розважливим тоном, наче це не вона щойно грала цю виставу зі сніговиком. – Так і має бути. І так буде.

Вона взяла його під руку, і вони пішли. Вона наче прокинулася від сну, повернулася на землю з якогось свого дивного світу, і йому хотілося розпитати її про цей світ, але його наче щось утримувало, – він відчував, що цього не можна робити.

І це почуття й водночас радісна впевненість, що от вона тут, із ним, що він може доторкнутися до неї, бачити, чути її, так захопило його, немов йому тільки тепер нарешті відкрилося те, заради чого варто було жити.

Тож хіба можливо, щоб він коли-небудь захотів покинути її? Ніколи в житті йому ще не доводилося зустрітися з таким дивно різноманітним, таким надзвичайно мінливим і разом з тим розважливим і тверезим, з таким незвичайним створінням! Скільки в ній винахідливості. Найвигадливіша й найчарівніша з жінок, яких він зустрічав.

І навіть у хвилини інтимної близькості вона завжди вміла його здивувати. Вона не просто віддавалася йому, завмираючи в його обіймах, підкоряючись шаленству його чоловічої пристрасті, не була просто інструментом задоволення бажання. Ні, вона завжди лишалася свідомою своїх чар: чар вогненного волосся, магнетичного погляду синіх темних очей, солодоців її губ, на яких завжди грала посмішка.

І коли він потім, після бурхливих побачень залишившись один, згадував ці чудесні хвилини, він відчував, що це зовсім не схоже на все пережите раніше. Не Береніс, а він сам був упійманий душею і тілом, захоплений її екзотичною уявою, зверненою у майбутнє їх союзу.

Розділ 16

Розуміючи, що йому доведеться хоча б інколи зустрічатися з Толліфером, аби досягти потрібних результатів з Ейлін, Ковпервуд вирішив повідомити її, що він за два-три тижні планує подорож до Лондона і що якщо вона бажає, то може поїхати з ним. А також він сповістить про це Толліферу, від якого чекає, що той розважатиме Ейлін, щоб вона не мучила себе через відсутність уваги з боку чоловіка, як це було досі. Ковпервуд був зараз у чудовому настрої. Нарешті, після стількох років важкої психологічної напруги, він знайшов спосіб полегшити їй життя, заспокоїти її і створити якусь видимість мирних стосунків.

Коли він увійшов до неї – бадьорий, сяючий, впевнений, з гарденією в петличці, у сірому капелюху, у сірих рукавичках і з тростиною в руці, – Ейлін довелося зробити над собою зусилля, аби стримати мимовільну приемну посмішку, якої він, на її думку, не заслуговував. Він одразу почав розповідати їй про свої справи. Вона вже читала сьогодні газети? Чи звернула вона увагу на новину про смерть одного з його найзапекліших чиказьких ворогів? Однією турботою менше! А що сьогодні на обід? Гарно було б, якби Адріана приготувала морський язик під соусом маргери, якщо ще не пізно. Він надзвичайно зайнятий. Їздив до Бостона, до Балтимора, а за кілька днів доведеться їхати в Чикаго. А щодо цієї лондонської справи... він уже думав про це, й, імовірно, невдовзі доведеться відправитися туди. Чи не хоче вона скласти йому компанію? Звичайно, він там буде дуже зайнятий, але вона може поїхати до Парижа або Біаррица, а він може до неї навідуватися на вікенд.

Це було так несподівано, що Ейлін не стрималася, і її очі запалали радістю. Але наступної миті, згадавши про свої стосунки з чоловіком, придушила свій порив і відкинулася назад у кріслі. Вона стільки натерпілася від нього, стільки бачила зрад і обманів, що тепер не наважувалася йому повірити. Однак вирішила принаймні удати, що вірить.

– Дуже добре, – сказала вона. – А ти справді хочеш, щоб я поїхала?

– Звісно. Навіщо б я став тобі пропонувати? Я збираюся зробити серйозний крок. Це може успіх, а може й ні. У всякому разі, – і Ковпервуд відверто збрехав (мета виправдовує засоби), не посоромившись зачепити найглибші почуття Ейлін, – адже ти була зі мною тоді, коли я починав і перше, і друге своє підприємство. Мені здається, ти маеш бути зі мною і тепер, коли я задумав третє, чи не так?

– Так, Френку. Я, звісно, хотіла б бути з тобою, якщо ти справді так думаєш. Це було б просто чудово. Я буду готова, як тільки ти скажеш. Коли ідемо? Яким пароплавом?

– Я скажу Джеймісону, він про все дізнається, і тобі повідомлю.

Ейлін підійшла до дверей і подзвонила Карру, щоб розпорядитися щодо обіду. Вона точно ожила, наче відчула подих колишнього життя, коли вона ділила з Ковпервудом його успіх, і відразу наказала Карру дістати валізи й оглянути їх.

Потім Ковпервуд висловив турботу щодо стану тропічних птахів, яких він привіз для оранжереї. І він запропонував Ейлін піти разом. Ейлін, сяючи, попрямувала з ним до оранжереї і не зводила з нього очей, поки він роздивлявся двох папуг з Оріноко й підсвистував їм, намагаючись розбурхати самця, аби почути його крик. Раптом він обернувся до Ейлін і сказав:

– Як ти знаєш, Ейлін, я завжди мріяв перетворити цей будинок на справжній музей. Я продовжую купувати деякі речі й певен, що колись це буде одна з найкращих приватних колекцій. Останнім часом я багато думав, що треба погодити з тобою, аби після моєї смерті, – адже рано чи пізно це станеться, – цей будинок зберігся не просто як пам'ять про мене, а приносив би радість людям, справжнім поціновувачам. Я збираюся скласти новий заповіт – і хотів би це внести туди.

Ейлін була спантеличена. Про що це він?

– Мені вже скоро виповниться шістдесят, – спокійно продовжував він, – і хоч я ще не збираюся вмирати, все ж потрібно навести лад у справах. Трьома виконавцями мого заповіту – всього їх буде п'ять – я збираюся назвати містера Долана з Філадельфії, містера Коула та Центральне акціонерне кредитне товариство. Долан і Коул чудово розуміються на фінансовій і формально-юридичній стороні справи, і вони зуміють виконати всі мої розпорядження. Але оскільки я збираюся залишити тобі цей будинок у довічне користування, я думаю, чи не назвати мені й тебе разом з Доланом і Коулом, і тоді ти зможеш або сама відкрити будинок для відвідувань публіки, або подбати про те, щоб це було зроблено згодом.

Мені вдалося створити красивий будинок, і я хотів би, щоб він залишився таким і після моєї смерті.

Ейлін слухала його схвильовано, відчуваючи гордість за цю несподівану важливу роль, до того ж у такій важливій справі? Їй це надзвичайно лестило. Можливо, він справді трохи одумався, став зваженішим?

– Знаєш, Френку, – сказала вона, намагаючись якось впоратися зі своїми почуттями, – я завжди дуже переймаюся твоїми справами, навіть дріб'язковими. У моєму житті не було нічого, крім тебе – і зараз також мені без тебе нічого не треба, хоч в тебе, звісно, інші почуття. Отож що стосується будинку, – залишиш ти його мені чи вкажеш одним із виконавців твого заповіту, – можеш бути цілком спокійний, я все зроблю, як ти хочеш. Я ніколи не вдавала, що я розуміюся на таких речах, маю такий самий смак, як у тебе, але ти можеш бути впевнений, що твоє бажання для мене святе.

Поки Ейлін говорила, Ковпервуд тикав пальцем у зеленувато-жовтогарячого папугу макао, різкий крик якого у поєднанні зі строкатим забарвленням, звучав наче глузування над урочистим тоном цієї сцени. Але Ковпервуд справді був розчулений словами Ейлін, він повернувся до неї й поплескав її по плечу.

– Я знаю це, Ейлін. Мені тільки хотілося б, щоб ми з тобою могли одними очима дивитися на життя. Але оскільки нам це не вдається, я готовий на компроміси, адже я пам'ятаю, що ти мене любиш, попри все, що сталося, і, мабуть, любитимеш далі. І хочеш вір, хочеш ні, якщо я можу відплатити тобі за це все, то справді хотів би це зробити. Тому я й заговорив про будинок і маю на думці обговорити з тобою згодом ще деякі інші речі.

За обіднім столом він розповів Ейлін про свою ідею побудувати гарну лікарню й обладнати її різними дослідницькими лабораторіями, і взагалі він має на думці вкласти гроші в певні благодійні установи. Тому йому доведеться часто навідуватися до Нью-Йорка, і йому було б зручно, якби вона жила тут, щоб він завжди міг приїхати до себе додому. Хоча, звісно, іноді вона теж подорожуватиме за кордон.

І з мірою того, як Ейлін веселішала, Ковпервуд подумки поздоровляв себе із тим, як він вдало схилив її прийняти його умови. Якби так було і далі, то все було б добре.

Розділ 17

У цей час в Лондоні містер Джаркінс намагався переконати свого партнера Клурфейна, що великий Ковпервуд, вочевидь, всерйоз зацікавився всією лондонською підземкою! Він докладно переказав йому все, що говорив Ковпервуд, і водночас пожалкував про їхню помилку, адже вони не здогадалися, що ділок такого надзвичайного масштабу, звичайно, не стане витратити час заради однієї маленької гілки. Смішно думати, що Грівз і Геншо гадали, що зможуть спокусити його половиною пакета свого підприємства. Їхня пропозиція не мала жодного шансу. Менше п'ятдесят одного відсотка годі їй пропонувати! Однак, як вважає Клурфейн, чи є ймовірність, що Грівзу й Геншо вдасться знайти на цю лінію гроші в Англії?

Клурфейн, товстий, огрядний голландець, спритний у всіляких практичних дрібницях, був абсолютно позбавлений широти фінансового бачення й сміливості.

– У жодному разі! – відповів він. – У нас тут безліч цих контрактів. Стільки всіляких компаній гризуться між собою через одну якусь незначну лінію. І жодна не прагне об'єднатися з іншою й забезпечити людей зручним наскрізним транспортом за доступну плату. Я відчув це на собі. Скільки вже років доводиться їздити Лондоном від краю до краю. Та ви самі подумайте, – на весь Лондон лише дві лінії – Метрополітен і Районна. Вони обидві охоплюють тільки діловий центр... – і він дуже докладно почав пояснювати Джаркінсу всю непрактичність і недоцільність подібної системи й усі незручності і збитки, що з цього випливають. – А вони нездатні ані прокласти нові лінії, ані хоча б переобладнати й електрифікувати старі. Так і ходять ці паровички, де в тунелях, а де просто по насипу. Єдина компанія, яка будувала з розумом, це акціонерна компанія Сіті і Південний Лондон, – вона проклала лінію від центру до Клефем-Коммон і пустила по ній електричні поїзди із третьою рейкою; гарне освітлення, чіткий ритм роботи і це єдина гілка, що добре обслуговується. Проте вона занадто коротка; доводиться робити пересадку й знову платити за проїзд по кільцю. Так, Лондону справді потрібна саме така людина, як Ковпервуд або група англійських фінансистів, які були б здатні домовитися між собою і взятися спільно за розширення мережі.

Що ж до нових ліній, на які Ковпервуд міг би одержати концесію, то був такий собі Ебінгтон Скерр, який отримав підряд на будівництво підземної лінії від Бейкер-стрит до Ватерлоо. Але відтоді минуло вже близько півтора року, і нічого досі не зроблено. Ходять чутки, що Районна теж збирається будувати нові гілки. Та, вочевидь, в обох випадках не вистачає капіталу.

- Тож гадаю, - підсумував Клурфейн, - якщо Ковпервуд дійсно захоче одержати Чаринг-Крос, він зможе цього добитися без значного клопоту.

Електротранспортна компанія вже два роки тому відмовилася фінансувати цю справу. Підряд перебрали ці інженери, але, наскільки мені відомо, крім цих переговорів з Ковпервудом, ніяких можливостей у них немає. Власне кажучи, вони навіть і не фахівці з транспорту, і якщо їм не пощастить знайти таку людину і з таким капіталом, як у Ковпервуда, сумніваюся, що вони взагалі коли-небудь подужають цю справу.

- Отже, за це можна не турбуватися, чи не так? - відреагував Джаркінс.

- Думаю, що так, - підтвердив Клурфейн. - Але, мабуть, нам варто було б зв'язатися з кимось із акціонерів, які володіють двома головними кільцевими лініями - Районної й Метрополітен, - або поговорити з тутешніми банкірами на Треднідл-стрит. Може вдасться щось дізнатися від них. Ви знаєте Кроушоу з фірми «Кроушоу й Воукс»? Вони намагалися знайти гроші для Гривза й Геншо відтоді, як ті отримали підряд. Та ж, звісно, з цього нічого не вийшло, так само як і раніше в Електротранспортній компанії. Надто багато їм потрібно.

- Електротранспортна? - перепитав Джаркінс. - Тобто та сама компанія, що першою отримала концесію на цю лінію? А що там вони за люди?

Клурфейн почав із несподіваною жвавістю розповідати все, що колись чув і знав про цю компанію. Це було менше, ніж уже встиг розвідати Сіппенз, але виявилось доволі цікавим для обох. З пам'яті Клурфейна виплили імена Стейна, Райдера, Буллока й Джонсона. Головна роль належала Джонсону і Стейну. Вони першими висунули проект лінії Чаринг-Крос - Гемпстед. Стейн, великий акціонер у компаніях Районної й Сіті - Південний Лондон, належав до самої верхівки англійського аристократичного суспільства. Джонсон, радник Стейна й разом з тим юрисконсульт Районної й Метрополітен, був акціонером обох компаній.

– А чому б нам не спробувати поговорити з цим Джонсоном? – запитав Джаркінс, котрий після прочухана від Ковпервуда намагався схопитися за будь-яку можливість. – Він має бути добре обізнаний.

Клурфейн стояв біля вікна й дивився на вулицю.

– Блискуча ідея! – вигукнув він. – Справді? Чому ні? Тільки от... – він зупинився і з сумнівом подивився на Джаркінса. – А це буде етично? Адже ми з вами, наскільки я розумію, не маємо повноважень діяти від імені Ковпервуда? Ви ж, здається, самі сказали, що він тільки тому й погодився зустрітися з Грівзом й Геншо, коли вони приїжджали в Нью-Йорк, що ми з вами його про це просили? Ніяких доручень він нам не давав?

– Але гадаю, все-таки було б непогано розпитати цього Джонсона, – заперечив Джаркінс. – Ми можемо йому від себе сказати, що от, наприклад, Ковпервуд чи якийсь інший відомий американський мільйонер цікавиться підземними дорогами й зокрема проектом розширення лондонської підземної мережі, а отут можна буде перевести розмову на Чаринг-Крос й натякнути, що, якби їхня компанія повернула собі цю лінію, її можна було б вигідно перепродати американцеві. А тоді ми, як агенти, що звели їх разом, могли б розраховувати на порядні комісійні! Якщо нам ще пощастить скупити акції та перепродати їх тій самій Електротранспортній компанії або Ковпервуду, то ми навіть закріпилися б у цьому підприємстві як агенти покупки й продажу. Чому б і ні?

– Непогана ідея, – пожвавішав Клурфейн. – Спробую зараз зателефонувати йому.

Він пішов у глиб контори й навіть взявся за слухавку, але зупинився й подивився на Джаркінса:

– Найпростіше, я думаю, попросити його про консультацію щодо фінансових проблем, які не можна обговорювати по телефону. Він подумає, що отримає плату за це, тож нехай думає, поки ми не пояснимо, у чому справа.

– Гаразд, – сказав Джаркінс. – То дзвоніть.

Після доволі обережної розмови Клурфейн поклав слухавку й сказав:

– Каже, що готовий зустрітися з нами завтра об одинадцятій.

– Чудово! – вигукнув Джаркінс. – Певен, ми з вами на вірному шляху. У всякому разі ми зрушили з місця. І навіть якщо він сам не зацікавиться, він може вказати нам, до кого звернутися.

– Вірно. Цілком вірно, – повторив Клурфейн, котрий у цей момент думав тільки про належну винагороду, співмірну з його внеском у цю справу. – Я дуже радий, що подумав про нього. Це може стати найбільшою справою, що ми колись реалізували.

– Вірно, вірно! – підхопив йому в тон Джаркінс, що теж перебував у піднесеному стані, хоча був би ще більш радий, якби впорався з цим сам. Адже Джаркінс уявляв себе не тільки мозком, але й рушійною силою цієї чудової комбінації.

Розділ 18

Контора фірми «Райдер, Буллок, Джонсон і Чанс», так само як і контора лорда Стейна, знаходилася в одному із найтемніших закутків Сторі-стрит поруч із будинками адвокатських корпорацій. Вірогідно, увесь цей квартал, окрім будинків адвокатських корпорацій, усякому американцеві здався б зовсім невідповідним місцем для контори юристів з таким відомим ім'ям. Маленькі трьох- або чотириповерхові будиночки, що неодноразово перебудовувалися, явно колишні склади й дрібні торговельні заклади, тепер перетворилися на контори, кабінети для консультацій, архіви й бібліотеки, де знайшли притулок близько дюжини юристів з усіма своїми стенографістками, клерками, посильними й іншими службовцями.

Сторі-стрит була настільки вузькою, що тротуаром навряд чи змогли би пройти два приятелі під руку, натомість бруківкою, мабуть, могли б роз'їхатися два ручні візки, але аж ніяк не два солідні екіпажі. І однак у цей тісний провулок зранку прямував потік робітників і тих, хто користався ним, аби зрізати шлях до Стренду та інших прилеглих кварталів.

Фірма «Райдер, Буллок, Джонсон і Чанс» займала всі чотири поверхи будинку № 33 по Сторі-стрит, фасад якого був не більш двадцяти трьох футів, але в глибину його довжина складала п'ятдесят футів. Нижній поверх, що колись був приймальнею й вітальнею самотного старого судді, тепер перетворився на загальну приймальню й архів. Лорд Стейн займав невеликий кабінет у глибині бельетажу. На другому поверсі знаходилися кабінети трьох головних представників фірми – Райдера, Джонсона й Буллока. Чанс зі своїми численними помічниками займав увесь третій поверх. У самій глибині другого поверху містилися контора Елверсона Джонсона, вікна якої виходили на крихітне бруковане подвір'я, що колись було частиною стародавнього римського подвір'я, але велич цієї стародавності стала надто звичною і втратила свій блиск для тих, кому доводилося бачити його щодня.

Ліфта (слівце, вживане англійцями) у будинку не було. Доволі велика витяжна труба піднімалася з середини другого поверху й виходила на дах. У кожному кабінеті в стіні були старовинні вентиляційні отвори, що мали забезпечувати циркуляцію повітря. Крім того, у кожному кабінеті був камін, який у мрячні, непогожі зимові дні топили сирим кам'яним вугіллям, що робило незвично затишну атмосферу цього зручного приміщення ще більш затишною. У кабінеті в кожного адвоката стояли великі міцні письмові столи й стільці, а камін був прикрашений мармуровою полицею з книжками й статуетками. На стінах висіли потьмянілі гравюри видатних англійських юристів минулого або якісь англійські пейзажі.

Джонсон, владний і амбіційний у фінансових справах член фірми, був насамперед людиною практичною; він вів справи незалежно від своїх компаньйонів і в більшості випадків діяв цілком самостійно, керуючись переважно своїми власними інтересами. Однак у якомусь маленькому куточку його свідомості лишалося місце для думок про релігію й навіть співчуття поширенню нонконформістських догматів. Він любив міркувати про лицемірство й духовну злиденність англіканської церкви, а також не тільки про земну, але й про небесну велич таких знаменитих сектантів, як Джон Нокс, Вільям Пенн, Джордж Фокс і Джон Віслі. У його надзвичайно заплутаному і дивному уявленні про світ уживалися вельми суперечливі і навіть цілковито несумісні поняття. Він уважав, що у світі має існувати правлячий клас, який має триматися при владі за допомогою бажаної, хай і не завжди виправданої, хитрості. Оскільки в Англії цей клас уже спирається на закони про власність, про спадкування, про первородство, це має вважатися важливим, правильним і непорушним. Тому вбогим духом, а також і матеріальними надбаннями, не лишається нічого іншого, як смиренність, слухняність, праця й віра в Батька Небесного, який, врешті,

мабуть, подбає про них. З іншого боку, величезна прірва між не завжди безталанною бідністю й незаслуженим багатством видавалася Джонсону чимось жорстоким і навіть гріховним. Така точка зору живила його ревні релігійні настрої, що іноді межували з ханжеством.

Виходець із низів, із середовища знедолених і принижених, Джонсон усе життя прагнув підтягтися ближче до верхівки, де якщо не він, то його діти – два сини й дочка – здобудуть непорушний добробут, як і ті люди, якими він так захоплювався і яких водночас жорстко критикував. Потай для себе він мріяв здобути титул: для початку скромного «сера», а якщо пощастить, то згодом і більш істотні знаки королівської уваги. Але щоб досягти цього, як він добре розумів, потрібно було мати не тільки набагато більший капітал, ніж він мав зараз, але й покровительство тих, хто вже має гроші й титули. Тому він інстинктивно направляв свою діяльність на благо й процвітання цієї привілейованої верхівки.

Він був маленький, але дуже витривалий, тримався поважно й владно. Батько його, тесля з Саутворка, ледь зводив кінці з кінцями, намагаючись прогодувати родину з семи осіб. Джонсон ще хлопчиком найнявся до пекаря розвозити хліб по будинках. Один із клієнтів, робітник друкарні, оцінивши старанність підлітка, взяв його до себе в помічники, навчив грамоті й порадив йому підшукати собі якесь вигідне заняття, аби вибитися з убогості й стати на ноги. Джонсон виявився здібним учнем. Розвозячи преїскуранти й оголошення різним комерсантам і підприємцям, він познайомився з молодим адвокатом, Лютером Флетчером, що балотувався у члени ради Лондонського графства, проводив виборчу кампанію в Саутворку. Той несподівано виявив у юному Джонсоні, котрому не було й двадцяти років, задатки майбутнього юриста. Його допитливість і працьовитість так вразили Флетчера, що той відправив його до вечірньої юридичної школи.

Відтоді справи Джонсона пішли в гору. Фірма, до якої він врешті потрапив на стажування, швидко переконалася в його винятковому юридичному чутті; незабаром йому почали доручати підготовчу роботу з різних правових питань, з якими фірмі доводилося зустрічатися: контракти, документи на право володіння, заповіти, заснування компаній. Двадцяти двох років він здав усі належні іспити й одержав звання адвоката. Рік по тому він познайомився з містером Байроном Чансом з адвокатської фірми «Буллок і Чанс» і за якийсь час отримав від них пропозицію стати їхнім компаньйоном.

Буллок, що мав численні знайомства серед судових адвокатів, дружив з таким собі Велінгтоном Райдером, який мав, мабуть, ще впливовіші знайомства. Він вів справи багатьох великих землевласників, у тому числі й лорда Стейна, а також був юрисконсультом в акціонерній компанії Районної підземної дороги. Райдер теж оцінив Джонсона й мав на думці навіть переманити його від Буллока. Однак деякі особисті міркування, а також дружба з Буллоком спонукали його вдатися до іншого способу, який давав йому можливість користуватися послугами Джонсона. Поговоривши з Буллоком, він увійшов компаньйоном до їхньої фірми, і відтоді ця співдружність юристів існувала вже десять років.

Разом із Райдером до фірми вступив лорд Гордон Родерік Стейн, старший син пера Англії графа Стейна. Стейн тоді саме закінчив Кембридж, і батько його вважав, що цього цілком достатньо для старшого нащадка, щоб стати гідним спадкоємцем батьківського титулу, главою знатного роду й спадкоємцем родових маєтків. Але хлопець мав свої схильності, впертий характер і цікавився далеко не стільки історичними, скільки набагато більш практичними життєвими питаннями. Він вступив у життя в ту пору, коли блиск і велич титулу значно поблякли перед фінансовим генієм. У Кембриджі Стейн захоплювався політичною економією, соціологією та іншими політичними науками і навіть був не проти послухати й соціалістів фабіанської школи, аж ніяк не втрачаючи при цьому впевненості у своїх незаперечних спадкоємних правах. Познайомившись із Райдером, що цікавився виключно діяльністю великих акціонерних компаній, справи яких він вів, Стейн дуже швидко засвоїв його тверезий практичний погляд на речі, – Райдер не сумнівався, що майбутнє належить фінансистам. Світ потребує збільшення матеріальних і технічних засобів – і фінансист, який присвятить себе цій справі й задовольнить цей попит, буде, безсумнівно, головною рушійною силою в розвитку суспільства.

Під впливом цих поглядів Стейн засів за вивчення англійського права в застосуванні до практики великих акціонерних компаній. Фірма «Райдер, Буллок, Джонсон і Чанс» виявилася чудовим прикладом для практичного освоєння цієї науки. Найближчі стосунки в Стейна склалися з Елверсоном Джонсоном. Він цінував у ньому проникливого ділка, який, вибившись із самих низів, твердо й рішуче піднімається на соціальний верх, натомість Джонсон дивився на Стейна, як на власника й спадкоємця суспільних і матеріальних благ, котрий, однак, вирішив здобути знання й навички у практичних справах.

І Джонсон, і Стейн від самого початку здогадалися, які широкі перспективи й великі можливості обіцяє розвиток підземного залізничного транспорту в

Лондоні. Їхній інтерес до цієї справи виявився не тільки у заснуванні Електротранспортної компанії; вони гаряче підтримали проект будівництва лінії Сіті – Південний Лондон, залучивши до цієї справи деяких своїх друзів і самі вклали в нього чимало грошей, розраховуючи на те, що нову лінію можна буде приєднати до двох старих ліній – Метрополітена і Районної, що охоплювали діловий центр Лондона. Подібно до Демосфена, що звертався до афінян, Джонсон відстоював думку, що той, хто знайде капітал на те, щоб скупити акції цих двох ліній і забезпечить собі контрольний пакет, може вважати себе повним хазяїном усієї підземної мережі й розпоряджатися лондонським метро, як йому заманеться.

Після смерті батька Стейн з деякими зі своїх друзів, а також із Джонсоном намагався здобути контроль над Районною підземною дорогою, сподіваючись поширити його на обидві лінії; але це виявилось їм не під силу. Занадто багато акцій розійшлося по руках, і їм не вдалося зібрати потрібний капітал. І оскільки експлуатація дороги відбувалася по-старому й акції не приносили доходу, вони перепродали більшу частину того, що придбали.

Що ж стосується досі незбудованої лінії Чаринг-Крос, з метою будівництва якої вони й організували Електротранспортну компанію, тут їм ніколи не вдавалось зібрати необхідну суму або розпродати випущені ними акції, аби мати необхідний для будівництва капітал, а саме мільйон шістсот шістдесят тисяч фунтів стерлінгів. Зрештою вони залучили до цієї справи Гривза й Геншо, розраховуючи знайти з їх допомогою якогось капіталіста або групу підприємців, які б перекупили в них лінію Чаринг-Крос або, об'єднавшись із ними, допомогли їм здійснити їхню давню мрію: захопити у свої руки всю центральну мережу, тобто лінії Метрополітен і Районну.

Однак досі нічого із цього не вийшло. Джонсону на цей час виповнилося вже сорок сім років, а лордові Стейну – сорок. Обое стали значно обережнішими і все більше сумнівалися в можливості здійснення цього грандіозного плану.

Розділ 19

Так ішли справи, коли містер Джаркінс і містер Клурфейн прийшли до контори Елверсона Джонсона за консультацією з вельми важливого питання, що

стосувалося містера Гривза й містера Геншо, які – як, імовірно, відомо містерові Джонсону – тільки що відвідали Нью-Йорк, де вели переговори із клієнтом їхньої фірми містером Френком Ковпервудом, про якого містерові Джонсону, безперечно, відомо.

Джонсон, здається, дещо про нього чув. А чим він, власне, може бути корисний джентльменам?

Був сонячний, чудесний весняний ранок, що не часто трапляються в Лондоні. Сонце лилося на давньоримське подвір'я. Джонсон, коли вони ввійшли, перебирав купи документів, пов'язаних із позовом проти компанії дороги Сіті – Південний Лондон. Він був у відмінному настрої – гарний сонячний день, акції Районної трошки піднялися, а його промову, з якою він виступив напередодні в методистській лізі Епворта, сьогодні схвально згадували принаймні у двох ранкових газетах.

– Намагатимусь бути якомога коротшим, – почав Джаркінс. На ньому був сірий костюм, сіра шовкова сорочка, яскрава, біла із синім, краватка, циліндр «дербі» і тростина в руці. Він уже встиг дуже уважно оглянути Джонсона й вирішив про себе, що перед ним складне завдання. Джонсон, вочевидь, був хитрим типом.

– Ви, звісно, розумієте, містере Джонсон, – продовжував Джаркінс із найкращою зі своїх посмішок, – що ми прийшли до вас без будь-яких повноважень від містера Ковпервуда, але я сподіваюсь, що ви зумієте оцінити всю важливість нашого візиту. Як ви знаєте, Гривз і Геншо пов'язані з Електротранспортною компанією, де ви, наскільки мені відомо, є консультантом.

– Одним із консультантів, – обережно вставив містер Джонсон. – Але компанія вже давно не зверталася за моїми послугами.

– Так, так! – продовжував Джаркінс. – Але, гадаю, вас це має цікавити. Річ у тім, що саме наша фірма виступила посередником у переговорах між Гривзом і Геншо й містером Ковпервудом. Як вам відомо, містер Ковпервуд є надзвичайно багатою людиною. Він фінансував в Америці всілякі види транспорту. Подейкують, що він під час ліквідації своїх чиказьких підприємств отримав щонайменше двадцять мільйонів доларів.

Почувши цю цифру, містер Джонсон насторожився. Транспорт – це транспорт, хоч у Чикаго, хоч у Лондоні або ще де-небудь. І людина, яка зуміла вичавити з нього двадцять мільйонів доларів, певно, добре знається на цій справі. Джаркінс одразу помітив зацікавленість Джонсона.

Але містер Джонсон спробував удати, що це його не вражає.

– Можливо, – відповів він, – але не розумію, яке це може мати відношення до мене? Не забувайте, що я всього лише один із консультантів Електротранспортної компанії й не маю нічого спільного ні з містером Гривзом, ні з містером Геншо.

– Але ви пов'язані з лондонською підземною мережею, так я, принаймні, чув від містера Клурфейна, – продовжував Джаркінс. – Інакше кажучи, – дипломатично додав він, – ви представляєте людей, зацікавлених у розвитку підземного транспорту.

– Справді, містере Джонсон, – втрутився Клурфейн, – я хочу згадати той факт, що вас нерідко згадують у газетах саме як представника акціонерних компаній Метрополітен, Районної, Сіті – Південний Лондон і Центральної Лондонської.

– Це правда, – холодно й незворушно відповів Джонсон. – Я дійсно представляю як юрист інтереси цих компаній. Але ж я не зовсім розумію, чим я, власне, можу допомогти вам. Якщо мова йде про покупку або продаж чого-небудь, пов'язаного з лінією Чаринг-Крос – Гемпстед, то вам безумовно слід звертатися не до мене.

– Я просив би вас приділити мені ще хвилинку уваги, – наполягав Джаркінс, нахилившись всім корпусом до Джонсона. – Справа ось у чому. Містер Ковпервуд зараз ліквідує всі свої чиказькі транспортні підприємства, і, тільки-но він із цим покінчить, він не матиме ніяких справ. Але ж він не така людина, щоб зовсім кинути бізнес. Він займався транспортом у Чикаго більше двадцяти п'яти років. Я не маю на увазі, що він у пошуках можливостей вкладення капіталу. Містер Гривз і містер Геншо переконалися, що це не так. Саме наша фірма «Джаркінс, Клурфейн і Рендольф» привела їх до містера Ковпервуда. Містер Клурфейн є главою нашого відділення в Лондоні.

Джонсон кивнув; тепер він слухав уважно.

– Зрозуміло, – продовжував Джаркінс, – ні містер Клурфейн, ні я жодною мірою не вповноважені говорити від імені містера Ковпервуда. Однак ми вважаємо, що нинішня ситуація з лондонським транспортом така, що якщо належна особа поінформує про нього належним чином містера Ковпервуда, це може мати дуже й дуже цінні наслідки для всіх, хто зацікавлений у справі. Мені точно відомо: містер Ковпервуд відхилив пропозицію щодо лінії Чаринг-Крос аж ніяк не з тих міркувань, що вона не окупить себе, а тільки тому, що йому не запропонували п'ятдесят один відсоток акцій, а це його постійна умова. Крім того, йому здалося, що це дуже невелика гілка, яка в загальній системі не може мати ніякого серйозного значення, її можна експлуатувати як невелике окреме підприємство. Але містера Ковпервуда можна зацікавити не інакше як всією мережею міського транспорту.

– І тоді я попросив містера Клурфейна, – у голосі Джаркінса з'явився відтінок улесливості, – познайомити мене з такою людиною, яка, знаючись на цьому питанні, могла б оцінити, як важливо зацікавити в цій справі містера Ковпервуда. Адже якщо ми вірно уявляємо собі ситуацію, – тут він багатозначно поглянув на Джонсона, – вже давно пора об'єднати й модернізувати вашу підземну мережу, а містер Ковпервуд, як усім відомо, справжній геній у тому, що стосується транспорту. Він скоро має бути в Лондоні. І ми вважаємо своїм обов'язком підготувати ґрунт для того, щоб він міг зустрітися й поговорити з такою людиною, яка могла б його переконати в тому, що у Лондоні він дійсно необхідний.

– Якщо ж ви, містере Джонсон, самі не цікавитесь цією справою, – тут Джаркінс згадав про Стейна і його впливових друзів, – ви, імовірно, могли б нам порадити, до кого саме нам звернутися. Адже ви розумієте, ми маклери, і нам важливо зацікавити містера Ковпервуда, для того аби мати змогу отримати свою частку комісійних за посередництво.

Джонсон сидів за своїм письмовим столом, не дивлячись ні на Джаркінса, ні на Клурфейна, а розглядаючи підлогу.

– Еге ж... – почав він, – містер Ковпервуд – американський архімільйонер... У нього великий досвід у справах міського транспорту й надземних залізниць як у Чикаго, так і в інших містах. Ви чекаєте від мене, що я маю зацікавити його в розв'язанні проблеми нашого підземного транспорту. І якщо я це зроблю, я, очевидно, повинен буду заплатити вам – або у всякому разі подбати про те, щоб вам заплатили – за те, що містер Ковпервуд допоможе декому з наших

лондонців, що цікавляться транспортом, нажитися на цій справі.

Він підняв брови й подивився на Джаркінса. Джаркінс у відповідь дивився на нього з розумінням у погляді, але не промовив ані слова.

– Вельми практично, маю зізнатися, – продовжував Джонсон, – і я не сумніваюся, що дехто може на цьому нажитися, а може й ні. Проблема лондонського підземного транспорту – це надзвичайно складна проблема. Існує стільки всяких проектів, стільки різних компаній, які потрібно якось узгодити! Стільки підрядів роздано різним спекулянтам і прожектерам без жодного шилінга за душею.

Він похмуро подивився на своїх відвідувачів.

– Тут знадобиться сила-силенна грошей. Мільйони фунтів. Не менше двадцяти п'яти мільйонів фунтів, я думаю.

І він стиснув руки майже засмучено: такий великий був тягар неминучих витрат.

– Звісно, містер Ковпервуд людина відома, ми про нього дещо чули. Якщо не помиляюся, у Чикаго проти нього були висунуті найрізноманітніші звинувачення. Я готовий погодитися, що всі ці звинувачення не повинні створювати перешкод і гальмувати таку велику суспільну справу, яку ви, джентльмени, маєте на увазі, – однак, беручи до уваги консерватизм нашої англійської публіки...

– Ах, ви говорите про ці політичні випадки в Чикаго проти його фінансових методів? – з обуренням у голосі вставив Джаркінс. – Чиста політика, робота його фінансових суперників, що заздрили його успіху.

– Знаю, знаю! – так само похмуро перебив Джонсон. – Люди з фінансових кіл, звичайно, розуміють усі ці прийоми конкурентів. Але ж і тут теж у нього знайдеться чимало супротивників. У нас тут на острові свій дуже згуртований і дуже консервативний світ. І ми не дуже любимо чужинців, які приїждять до нас улаштовувати наші справи за нас. Можливо, як ви зауважили, містер Ковпервуд справді дуже досвідчена й винахідлива людина. Але чи захоче наша публіка працювати з ним – цього я не можу сказати. Однак я можу сказати, що навряд чи в нас знайдуться люди, які погодилися б віддати йому повний контроль у такому підприємстві, яке це.

Тут він піднявся й ретельно отряхнув з піджака й брюк уявлювані смітинки.

– Ви кажете, він відхилив пропозицію Грівза й Геншо? – запитав він.

– Так, відхилив, – відповіли в один голос Джаркінс і Клурфейн.

– А чого ж вони, власне, хотіли?

Джаркінс пояснив.

– Ясно, ясно. Залишити за собою контракт і п'ятдесят відсотків акцій. Що ж, спочатку мені треба подумати й порадитися з моїми компаньйонами, без цього я нічого не можу сказати вам із цього приводу. Але так чи так, – помовчавши, додав він, – можливо, дехто з наших великих акціонерів і захоче поговорити з містером Ковпервудом, коли він приїде.

Фактично, Джонсон уже вирішив про себе, що ці люди підіслані самим Ковпервудом, щоб розвідати ситуацію. Утім, йому справді здавалося сумнівним, що цьому американцеві Ковпервуду, нехай він архімільйонер, вдасться урвати в місцевих власників транспорту хоча б 50 відсотків. Взятися за цю справу для нього – дуже складне завдання. Але з іншого боку, якщо згадати їхні зі Стейном втрати, і от тепер ця Чаринг-Крос знову лягає на Електротранспортну компанію, а це нові збитки для всіх, хто вклав у неї гроші.

Наче закінчуючи розмову, він сказав:

– Мені треба добре все обдумати, джентльмени. Зайдіть до мене ще раз у вівторок або в середу, і тоді я вже зможу твердо сказати, чи зможу чимось вам допомогти.

Він підійшов до дверей і подзвонив конторському хлопчикові, щоб той провів їх до виходу. Залишившись сам, він підійшов до вікна, що виходило на стародавнє римське подвір'я, залите проміннями яскравого квітневого сонця. У Джонсона була звичка, коли він замислювався, закладати язик за щоку й притискати долоню до долоні, немов на молитві. Так він постояв ще деякий час, дивлячись у вікно.

А Джаркінс і Клурфейн у цю мить крокували по Сторі-стрит, розмовляючи між собою:

– Чудово! Який же хитрун цей... але ж він явно зацікавився! Це ж для них вихід, якщо вони тільки хоч щось розуміють.

– А ця чиказька історія! Я так і знав, що вона впливе! Вічно йому пригадують це його перебування в тюрмі у Філадельфії і його слабкість до жінок. Ніби це має якесь відношення до справи.

– Дурість! Неймовірна дурість! – обурювався Клурфейн.

– Але потрібно з цим щось робити! Доведеться нам з вами якось попрацювати з тутешньою пресою! – заявив Джаркінс.

– От що я вам скажу, – підсумував Клурфейн. – Якщо хто-небудь із тутешніх багатіїв увійде в справу з Ковпервудом, вони самі миттю припинять усю цю газетну балаканину. Адже тут у нас дещо інші закони, ніж у вас. І ніхто нічого не скаже, якщо тільки хтось із найповажніших не захоче, щоб це було сказано. Імовірно, у вас все по-іншому. Але я знаю більшість тутешніх газетярів і редакторів, тож якщо потрібно навести спокій, це можна буде влаштувати.

Розділ 20

Результати візиту Джаркінса і Клурфейна до Джонсона скоро далися взнаки в розмові, що відбулася в той самий день між Джонсоном і лордом Стейном у кабінеті Стейна на другому поверсі будинку на Сторі-стрит.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

1

Опціон – право на переважне придбання випуску акцій, що передається за винагороду.

Купити: <https://tellnovel.com/teodor-drayzer/sto-k>

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)